

Republika e Kosovës
Republika Kosova - Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government

Nr. 11/37
Datë: 23.03.2018

Në mbështetje të nenit 92 paragrafi 4. dhe të nenit 93 paragrafi (4) të Kushtetutës së Republikës së Kosovës, duke u bazuar në nenin 4 të Rregullores nr. 02/2011 për Fushat e Përgjegjësisë Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive, e ndryshuar dhe e plotësuar me Rregulloren nr. 14/2017, me Rregulloren nr. 15/2017 dhe me Rregulloren nr. 16/2017 si dhe në nenin 19 të Rregullores së Punës së Qeverisë së Republikës së Kosovës nr. 09/2011, Qeveria e Republikës së Kosovës, në mbledhjen e mbajtur më 23 mars 2018, nxjerr këtë:

V E N D I M

1. Miratohet Koncept Dokumenti për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme në lidhje me Transaksionet Elektronike.
2. Obligohet Ministria e Zhvillimit Ekonomik dhe institucionet tjera kompetente për zbatimin e këtij vendimi, në pajtim me Rregulloren e Punës së Qeverisë.
3. Vendimi hyn në fuqi ditën e nënshkrimit.

Ramush HARADINAJ

Kryeministër i Republikës së Kosovës

Iu dërgohet:

- Zëvendëskryeministrave
- të gjitha ministrive (ministrave)
- Sekretarit të Përgjithshëm të ZKM-ës
- Arkivit të Qeverisë

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Ministria e Zhvillimit Ekonomik
Ministarstvo Ekonomskog Razvoja-Ministry of Economic Development

---

**KONCEPT DOKUMENTI PËR IDENTIFIKIMIN ELEKTRONIK DHE
SHËRBIMET E BESUESHME NË LIDHJE ME TRANSAKSIONET
ELEKTRONIKE**

Kapitulli 1

Hyrje - (Dokumentet ndërlidhëse)

Ministria e Zhvillimit Ekonomik (MZHE) ka si mision kryesor zhvillimin ekonomik, që njëherit është edhe ndër qëllimet dhe prioritetet kryesore të Qeverisë së Kosovës. Përdorimi i teknologjisë informative e komunikuese (TIK) është treguar mjet i fuqishëm për të adresuar aspekte të rëndësishme për zhvillim gjithëpërfshirës të shoqërisë dhe ekonomisë së një vendi. Ekonomia dixhitale sjell përfitime të qëndrueshme ekonomike dhe sociale të bazuara në shërbime moderne online dhe lidhje të shpejtë të internetit.

Krijimi i një mjedisi të besueshëm online i cili do të garantonte besueshmërinë e transaksioneve elektronike, konsiderohet parakusht i zhvillimit të ekonomisë dixhitale.

Përdorimi shumëdimensional i TIK dhe mundësitë e saj për adresimin e shumë aspekteve të rëndësishme për zhvillim gjithëpërfshirës të shoqërisë dhe të ekonomisë, e bëjnë këtë teknologji me rëndësi parësore për politikatat publike. Shërbimet që ofrohen nëpërmjet Internetit si dhe siguria për qasje në informacion, së bashku me sistemet informatike dhe infrastrukturën e zhvilluar të komunikimeve elektronike kontribuojnë në zhvillimin e qëndrueshëm ekonomik, rritjen e konkurrencës dhe konkurrueshmërisë së sektorëve të rëndësishëm të vendit.

Dokumentet që ndërlidhen me konceptin për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme në lidhje me transaksionet elektronike.

Strategjia Kombëtare për Zhvillim (2016-2021) – Shtylla 4, Masa 30 parasheh që SKZH do të sigurojë koordinimin e akterëve të ndryshëm të sektorit të TIK në mënyrë që të sigurohet shtrirja dhe **përdorimi sa më i gjerë i teknologjisë informative në proceset e bizneseve, institucioneve publike dhe institucioneve arsimore.**

Politikat e sektorit të Komunikimeve Elektronike – Axhenda Dixhitale për Kosovën 2013-2020– në kuadër të Prioritetit 2: *Zhvillimi i përmbajtjeve dhe shërbimeve elektronike dhe promovimi i përdorimit të tyre*, ka paraparë edhe objektiven e tretë: *Promovimi i zhvillimit të e-biznesit, respektivisht “Krijimi i kushteve të favorshme për zhvillim të e-biznesit, dmth. shqyrtimi i dokumenteve ligjore dhe ofrimi i sigurisë ligjore që do të mund të rrishte besimin e konsumatorëve, zvogëlonte pengesat rregullative kombëtare dhe garantonte mbrojtjen e të drejtave të konsumatorëve”* – si detyrë.

Plani Vjetor i Punës së Qeverisë së Kosovës për vitin 2017- me këtë plan është përcaktuar hartimi i Koncept Dokumentit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme në

lidhje me transaksionet elektronike në afatin kohor deri në Dhjetor 2017, i cili është përfshirë edhe në listën e Koncept Dokumenteve për vitin 2017. Kjo praktikisht paraqet fillimin e procesit të transpozimit të Rregullores së BE-së “eIDAS”.

Programin Kombëtar për Zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim dhe Asociimit (PKZMSA) 2018-2020 – në kuadër Matricës për masat afatshkurta, MZHE ka paraparë që gjatë vitit 2018 të bëjë hartimin e “Ligjit për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme për Transaksionet Elektronike”, që ka të bëjë me transpozimin e Rregullores së BE-së Nr. 910/2014 (ang. eIDAS Regulation).

Kapitulli 2

Përshkrimi i çështjes / Problemit kryesor

Zhvillimi i shpejtë i TIK-ut, ka pasur ndikim të madh në të gjitha sferat e jetës. Zhvillimi i e-biznesit, e-tregtisë, e-shërbimeve, e-shëndetësisë, e-arsimit, e-kulturës, kanë pasë ndikim shumë të madh në jetën e njeriut në të gjitha vendet.

Në kuadër të analizave të bëra gjatë miratimit të Axfordës dixhitale për Evropën, Komisioni Evropian ka identifikuar këto mangësi kryesore: tregun dixhital të fragmentuar, mungesën e ndërveprimit dhe rritjen e krimit kibernetik, që konsiderohen si pengesat kryesore për funksionimin e ekonomisë dixhitale. Këto mangësi janë paraqitur si rezultat i zhvillimit të hovshëm të TIK-ut dhe koordinimit jo të mirë në mes vendeve të BE-së për unifikimin e standardeve të sigurisë, ekzistimit të divergjencave rreth metodave dhe mënyrave të bashkëpunimit dhe veprimeve të pakoordinuara. Këto kanë qenë pengesat kryesore për krijimin e besimit në shërbimet e ofruara përmes internetit dhe njohjen reciproke të identifikimit elektronik.

Me qëllim të zgjidhjes së këtyre mangësive dhe zhvillimit të një tregu unik dixhital evropian, është bërë e domosdoshme përkrahja e iniciativave për miratimin e një kornize të re ligjore për nënshkrimet elektronike, vulat elektronike, vulat kohore elektronike si dhe dokumentet elektronike. Gjithashtu, nevoja për nxjerrjen e një kornize të re ligjore, erdhi edhe si rezultat i mangësive të vërejtura gjatë implementimit të dispozitave të Direktivës për nënshkrimin elektronik (Direktiva 1999/93/EC), siç janë: detyrimet e papërcaktuara kombëtare për mbikëqyrje të ofruesve të shërbimeve, çështjet juridike, teknike dhe të interoperabilitetit ndërkufitar dhe mos përshtatja me teknologjitë e reja (të tilla si nënshkrimi përmes cloud-it, etj.).

Marrë në konsiderim mangësitë e lartcekura dhe kërkesat për një treg unik në gjithë Evropën, BE-ja miratoi Rregulloren Nr. 910/2014 për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme për transaksione elektronike në tregun e brendshëm (që zakonisht i

referohemi si Rregullorja e eIDAS), që paraqet një kornizë të re ligjore për nënshkrimin elektronik, vulat, kohën e vulosjes dhe dokumentet elektronike.

Kjo Rregullore zëvendëson Direktivën Nr. 1999/93/EC për nënshkrimin elektronik, e cila deri më tani i ka trajtuar nënshkrimet elektronike, por që është dëshmuar se nuk ka paraqitur një kornizë të plotë sa i përket sigurisë, besueshmërisë dhe përdorimit të lehtë për transaksionet elektronike ndër-kufitare dhe ndër-sektoriale.

Edhe Qeveria e Kosovës, e vetëdijshme për rëndësinë dhe ndikimin shumë-dimensional të teknologjisë së informacionit e komunikimeve, ka definuar Axhendën e vet Dixhitale për periudhën 2013-2020¹, e cila është miratuar në vitin 2013.

Axhenda Dixhitale ka adresuar çështjet e identifikuar si nga ana e kërkesës ashtu edhe nga ana e ofertës (ang. Demand and supply), duke stimuluar shtrirjen e rrjeteve të qasjes së gjeneratës së re (ang. Next Generation Access Networks).

Një ndër objektivat kryesore të këtij dokumenti strategjik është edhe: *Promovimi i zhvillimit të e-biznesit*, respektivisht “*Krijimi i kushteve të favorshme për zhvillim të e-biznesit, d.m.th. shqyrtimi i dokumenteve ligjore dhe ofrimi i sigurisë ligjore që do të mund të rriste besimin e konsumatorëve, zvogëlonte pengesat rregullative kombëtare dhe garantonte mbrojtjen e të drejtave të konsumatorëve*” – si detyra për arritjen e kësaj objektive.

Agjenda Dixhitale ka identifikuar nevojën për politika të reja për të krijuar kushte të favorshme për zhvillim të e-biznesit dhe ofrim të sigurisë ligjore për të rritur besueshmërinë e transaksioneve elektronike. Për këtë qëllim si politikë e re do të merret për bazë transpozimi i Rregullorës së eIDAS.

Nënshkrimi elektronik i adresuar në kapitujt XII-XIII të Ligjit Nr. 04/L-094 për Shërbimet e Shoqërisë Informatike, nuk i plotëson mjaftueshëm kërkesat për nënshkrimet e avancuara dhe nënshkrimet e kualifikuara të besueshme që duke i shtuar kësaj edhe mungesën e akteve tjera nënligjore si derivat nga ky ligj, e forcojnë arsyeshmërinë për nevojën e nxjerrjes së një ligji të ri.

Ligji i ri do të krijojë bazë juridike për mbrojtjen shërbimeve dhe garantimin e sigurisë gjatë transaksioneve elektronike nëpërmjet Internetit. Kjo bazë ligjore dokumentet në format elektronik i trajton në mënyrë të barabarte me dokumentet tradicionale në format të letrës. Qartësimi i pamjaftueshëm në klasifikimin e besueshmërisë së nënshkrimit elektronik dhe në garantimin e sigurimit të efektit ligjor për nënshkrimin elektronik, mund të konsiderohen si mangësi që kanë penguar rritjen e shtrirjes së transaksioneve elektronike dhe krijimin e shërbimeve të reja në Kosovë.

---

¹ Axhenda Dixhitale për Kosovën 2013-2020

Po ashtu, mungesa e besimit dhe veçanërisht ndjenja e pasigurisë juridike konsiderohen të kenë qenë dekurajuese për konsumatorët, bizneset dhe autoritetet publike që të kryejnë transaksione në formë elektronike dhe të ofrojnë shërbime të reja.

Ngecja në implementimin e dispozitave të këtij ligji dhe nxjerrjen e akteve përcjellëse nënligjore mund të justifikohet, marrë në konsiderim jo gatishmërinë dhe përgatitjen e pamjaftueshme të deritanishme të sektorëve përkatës për avancimin e shërbimeve përkatëse si dhe zbatimin e pamjaftueshëm të implementimit të ligjeve që ndërlidhen me mbrojtjen e e-shërbimeve dhe të të drejtave të përdoruesve.

Gjendja më e mire qëndron në sektorin bankar, ku pavarësisht të gjitha mangësive të cekura ka pasur avancim të shërbimeve që kanë të bëjnë me identifikimin elektronik dhe transaksionet elektronike në aspekt të shërbimit të e-banking.

Politikat aktuale

Të gjitha aktivitetet sa i përket shërbimeve të shoqërisë informatike rregullohen përmes Ligji nr. 04/1-094 për Shërbimet e Shoqërisë Informatike (GZ/ Nr.6, datë: 11 Prill 2012). Ligji për Shërbimet e Shoqërisë Informatike ka për qëllim krijimin e mundësive dhe rrethanave të favorshme për zhvillimin e tregtisë elektronike, përdorimin e transaksioneve elektronike dhe përdorimin e nënshkrimit elektronik si nga Qeveria, bizneset por edhe qytetarët. Gjithashtu, ky ligj ka për qëllim edhe zvogëlimin e problemeve potenciale të keqpërdorimeve gjatë transaksioneve elektronike si dhe adresimin e sigurisë së sistemeve informatike.

Ky ligj ka përcaktuar dokumentacionin në formë elektronike juridikisht të barabartë me dokumentacionin tradicional të paraqitur në format të letrës, për të lehtësuar shërbimet elektronike që përfshijnë, por që nuk kufizohen në shitblerje që bëjnë konsumatorët nëpërmjet Internetit (eTregtia), shërbimet elektronike bankare dhe ato financiare (ePagesa), ofrimin e shërbimeve qeveritare (eQeverisja), blerjen në formë elektronike nga ndërmarrjet (eProkurimi) dhe aplikimin e nënshkrimit elektronik.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik përmes Departamentit të Postë Telekomunikacionit dhe Teknologjisë Informative (“DPTTI”) propozon, harton dhe siguron zbatimin e dokumenteve të politikave dhe të strategjive, të komunikimeve elektronike dhe të shoqërisë së informacionit. Po ashtu, ndër detyrat dhe përgjegjësit tjera, DPTTI për fushën e shoqërisë së informacionit përkrah teknologjinë informative dhe të inovacioneve, p.sh. tregtinë elektronike; përkrah qasjen në teknologji për të gjithë qytetarët e Kosovës; etj.

Agjencia e Shoqërisë së Informacionit (ASHI) - propozon dhe koordinon të gjitha politikat që ndërlidhen me teknologjinë e informacionit dhe të komunikimit në institucionet e

Republikës së Kosovës; harton dhe siguron zbatimin e strategjisë së qeverisjes elektronike dhe të planit të veprimit përkatës;

Banka Qendrore e Kosovës (BQK) - objektivi primar i BQK-së është të nxisë dhe të mbajë një sistem financiar stabil, duke përfshirë një sistem të sigurt, të qëndrueshëm dhe efikas të pagesave. Promovimi i sistemeve të sigurta, të qëndrueshme dhe efikase të pagesave përbën një nga funksionet kryesore për Bankën Qendrore të Republikës së Kosovës. Në lidhje me sistemet e pagesave, është kompetente për “promovimin dhe mbikëqyrjen e sistemeve të sigurta, të qëndrueshme dhe efikase të pagesave, të kliringut dhe të shlyerjes së letrave me vlerë”.

Agjencia e Regjistrimit të Bizneseve Kosovare (ARBK) – është agjencion në kuadër të Ministrisë së Tregtisë dhe Industrisë, i cili është organi përgjegjës për regjistrimin e bizneseve dhe administrimin e sistemin të regjistrimit të bizneseve;

Agjencia e Regjistrimit Civil – është agjencion në kuadër të Ministrisë së Punëve të Brendshme, i cili është përgjegjës për regjistrimin civil dhe administrimin e regjistrimit qendror civil dhe të bazës së të dhënave; udhëheq dhe mbikëqyr zbatimin e projekteve; nxit investimet në fushën e shoqërisë së informacionit; akumulimin, administrimin, përhapjen dhe ruajtjen e të dhënave – Qendra nacionale e të dhënave, siguron mbrojtjen e të dhënave personale në formë elektronike, në pajtim me legjislacionin në fuqi;

Ligjet dhe aktet nënligjore

Ligji Nr. 04/L-094 për Shërbimet e Shoqërisë Informatike – ka për qëllim të krijoj mundësi dhe rrethana të favorshme për zhvillimin e tregtisë elektronike, përdorimin e transaksioneve elektronike dhe përdorimin e nënshkrimit elektronik si nga Qeveria, bizneset por edhe qytetarët. Gjithashtu, ky ligj ka për qëllim edhe zvogëlimin e problemeve potenciale të keqpërdorimeve gjatë transaksioneve elektronike si dhe adresimin e sigurisë së sistemeve informatike. Nënshkrimi elektronik është adresuar në kapitujt XII-XIII të këtij ligj, por nuk është përcjellë me nxjerrjen e akteve tjera nënligjore eventuale, të cilat do ta plotësonin këtë ligj dhe do të avancojnë zbatimin e tij.

Programi aktual

Krijimi i platformave vendore të tregtisë elektronike, ID kartat e lëshuara kohëve të fundit, rritja e përdorimit të shërbimeve të e-banking janë hapa të rëndësishëm në zbatimin e Ligjit për Shërbimet e Shoqërisë Informatike (e-commerce, e-signature). Tregtia elektronike ndërkufitare, blerja e mallrave në internet, si dhe transaksionet tjera elektronike kanë trend rritës gjatë viteve të fundit. Bazuar në informatat nga Dogana e Kosovës, nga 12 mijë blerje online në vitin 2015, ky numër është rritur në mbi 200 mijë blerje online në vitin 2016. Rritja dhe zhvillimi i sistemit bankar në Kosovë, sipas një analize të kryer nga Doganat e Kosovës, ka një ndikim të drejtpërdrejtë në fluksin e blerjeve në internet. Përveç kësaj, tregje të mirënjohura si amazon.com që kohët e fundit e kanë vendosur Kosovën në listën e vendeve që mund të bëjnë porosi online, kanë pasur ndikim të drejtpërdrejtë në rritjen e blerjeve në internet.

MZHE në programin legjislativ për vitin 2018 ka parashikuar hartimin e ligjit i cili do të transpozojë Rregulloren eIDAS. Në këtë drejtim MZHE vitin e kaluar ka organizuar një punëtori, të mbështetur nga TAIEK, me qëllim të ofrimit të këshillave për transpozimin e Rregullosës për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme për transaksionet elektronike (eIDAS) në legjislacionin kombëtar.

Shpenzimet aktuale

Kategoria e shpenzimeve	Shpenzimet faktike në vitin paraprak	Buxheti këtë vit	KASH për vitin e ardhshëm
Buxheti i Ministrisë: (sheno secilin lloj të shpenzimit)	-	-	-
Buxhetet tjera: (shëno secilin lloj të shpenzimit)	-	-	-
Financimi nga donatorët	-	-	-
Shpenzimet e drejtpërdrejta nga Ministria e Financave	-	-	-

Vlerësimi plotësues i politikës aktuale

Duke i konsideruar problemet e vazhdueshme me të cilat përballen palët gjatë transaksioneve elektronike për shkak të sigurisë së pamjaftueshme dhe mangësive ligjore për mbrojtjen e tyre është paraqitur nevoja për përgatitjen e këtij koncept dokumenti për transpozimin e Rregullores "e-IDAS" në legjislacionin tonë.

Transpozimi i rregullores së eIDAS në legjislacionin vendor ka për qëllim nxjerrjen dhe plotësimin e bazës ligjore për fushat që i trajton kjo rregullore dhe që janë pjesërisht të mbuluara nga legjislacioni ekzistues, si dhe përafrimin e plotë me legjislacionin e BE-së.

Përmes këtij koncept dokumenti synohet të bëhet paraqitja e gjendjes aktuale dhe problemeve ekzistuese të legjislacionit tonë; analizimi i përmbajtjes, problemeve të adresuara dhe mundësive për zgjidhje që ofron Rregullorja e eIDAS, qëllimi dhe objektivat, opsionet e mundshme për transpozimin e saj, analizimi i opsioneve dhe sugjerimi i opsionit të rekomanduar

Ministria e Zhvillimit Ekonomik si ministri përgjegjëse për sektorin e teknologjisë së informacionit dhe të komunikimeve në nivel kombëtar në bazë të Rregullorës Nr. 02/2011 për Fushat e Përgjegjësisë Administrative të Zyrës së Kryeministrit dhe Ministrive ka përgjegjësi dhe kompetencë edhe hartimin dhe monitorimin e zbatimit të legjislacionit për sektorin e telekomunikacionit dhe të teknologjisë informative.

Hartimi dhe miratimi i këtij ligji del edhe si nevojë për përmbushje të obligimeve që rrjedhin nga MSA, për përafrimin e legjislacionit me kornizën legjislative të BE-së. Ky ligj do të jetë si plotësim i kuadrit ligjor ekzistues, nëpërmjet transpozimit të Rregullores Nr. 910/2014 për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme për transaksionet elektronike (eIDAS).

Përvoja në shtetet tjera

Shtetet e BE-së

Rregullorja e eIDAS (Rregullorja e BE No.910/2014) është e zbatueshme direkt nga të gjitha shtetet anëtare nga fakti se kjo është një rregullore dhe jo një direktivë. Ajo zëvendëson Direktivën 1999/93/EC, e cili kishte lënë hapësirë për keq-interpretim dhe e komplikonte vlefshmërinë dhe njohjen e nënshkrimit elektronik në mes të vendeve të ndryshme të BE-së, duke u bërë kështu pengesë për konsolidimin e një tregu unik (të vetëm) të brendshëm për tregtinë elektronike (e-Commerce).

Sipas Rregullores eIDAS, dispozitat për shërbimet e besueshme, nga 1 korriku 2016, zbatohen direkt në 28 shtetet anëtare të BE-së.

Shembulli i Shqipërisë

Legjislacioni

Shqipëria e ka transpozuar pjesërisht Rregulloren e eIDAS me Ligjin nr. 123/2016, datë 15.12.2016 (Fletorja Zyrtare, nr. 259, datë 6 janar 2017) përmes të cilit ka amendamentuar Ligjin nr. 107/2015, datë 1.10.2015 (Fletorja Zyrtare nr. 182, datë 21 tetor 2015).

Amandamenti i Ligjit nr. 107/2015 është bërë duke ju referuar rregullores së Parlamentit Evropian dhe Këshillit nr.910/2014 dhe ligjit finlandez nr.617/2009, për identifikimin e sigurt dhe nënshkrimet elektronike. Shkalla e përafrit me acquis të BE-së është vlerësuar të jetë e pjesshme.

Ky ligj e rregullon kuadrin e nevojshëm ligjor për identifikimin elektronik të sigurt, vulat elektronike, shërbimin e transmetimit elektronik dhe autentifikimin e faqeve të internetit në Republikën Shqipërisë, përmes të cilit synohet përmirësimi i cilësisë së shërbimeve në sektorin publik dhe privat dhe verifikimi i cilësisë së tyre nëpërmjet teknologjisë së informacionit dhe komunikimit.

Shembulli i Malit të Zi

Legjislacioni

Mali i Zi e ka transpozuar Rregulloren e eIDAS në Ligjin mbi Identifikimet elektronike dhe nënshkrimet elektronike (Službeni list Crne Gore, numër 31/2017 ; datë 12.05.2017)

Me këtë ligj Mali i Zi i rregullon kushtet për shfrytëzimin e nënshkrimit elektronik, vulës elektronike, vulës kohore elektronike, shërbimeve të dërgesave elektronike me porosi të lëndëve juridike, të avokatisë, gjyqësisë dhe procedimeve tjera për autentifikimin e faqeve të internetit si sistemin për identifikimin elektronik dhe kushteve për njohjen e identifikimit elektronik të shteteve tjera.

Shembulli i Austrisë

Në Austri, Rregullorja e eIDAS mbi shërbimet elektronike të identifikimit dhe besimit për transaksionet elektronike në tregun e brendshëm zbatohet përmes Ligjit mbi Nënshkrimin dhe Shërbimet e Besimit (SVG, Gazeta Federale Ligji nr. 50/2016) dhe përmes aktvendimeve të nxjerra në bazë të këtij ligji.

Organi mbikëqyrës në pajtim me nenin. 12 të Ligjit nr .50/2016, është Telekom-Control-Kommission (TKK) që i mbikëqyr të gjithë ofruesit e shërbimeve të besimit (TSPs) të themeluara në Austri. TSP-ve u kërkohet ti jenë në përputhje me kërkesat e përcaktuara në Rregulloren eIDAS. Pajtueshmëria me këto kërkesa vërtetohet nga TKK në bazë të Neneve 12 deri 15 të Ligjit nr. 50/2016; në këtë detyrë, TKK-ja ndihmohet nga Autoriteti Rregullator Austriak për Transmetim dhe Telekomunikacion (RTR).

RTR-së i është besuar përgjegjësia e mbajtjes së 'listës së besueshme' të përcaktuar në nenin 22 të Rregullores eIDAS (neni 14 paragrafi 1 i Ligjit nr. 50/2016). Lista e besueshme përmban informacion mbi të gjitha TSP-të e kualifikuara të themeluara në Austri dhe mbi shërbimet e besueshme të ofruara nga këto TSP. TSP-të e pa kualifikuara përfshihen në listë sipas kërkesës. RTR e bën listën e besueshme në dispozicion të publikut të interesuar në formë të lexueshme nga makina, veçanërisht në formatin XML bazuar në ETSI Standardin TS 119 612 V2.1.1.

Lista përditësohet pas çdo modifikimi dhe në çdo rast, çdo gjashtë muaj.

Lista e besueshme përfshin informacionin në lidhje me ofruesit e shërbimeve të kualifikuara të besueshme dhe shërbimet e kualifikuara të besueshme të ofruara prej tyre, në përputhje me dispozitat përkatëse të përcaktuara në Rregulloren e eIDAS.

Përdorimi ndërkuftar i nënshkrimit elektronik është lehtësuar përmes Vendimit të Komisionit 2009/767 / KE të datës 16 tetor 2009, i cili ka përcaktuar detyrimin për Shtetet Anëtare të krijojnë, mbajnë dhe publikojnë listat e besueshme me informacion në lidhje me ofruesit e shërbimeve të certifikimit që lëshojnë certifikata të kualifikuara publike në përputhje me Direktivën 1999/93 / EC të Parlamentit Evropian dhe të Këshillit të datës 13 dhjetor 1999 mbi një kornizë të Komunitetit për nënshkrimet elektronike dhe të cilat mbikëqyren / akreditohen nga Shtetet Anëtare. Lista e tanishme e besueshme është vazhdim i listës së besueshme të krijuar me Vendimin 2009/767 / EC.

Për të vërtetuar të dhënat e verifikimit të vulave, të cilat korrespondojnë me të dhënat e gjenerimit të vulave të përdorura nga RTR për të nënshkruar listën e besueshme Austriake, RTR shfrytëzon një infrastrukturë të rëndësishme publike që bazohet në Politikën e Certifikimit të RTR dhe Deklaratën e Praktikës së Certifikimit; këto dokumente i referohen Deklaratës së praktikës së certifikimit të organit mbikëqyrës.

Kapitulli 3

Synimet dhe Objektivat

Synimi

Objektivat që synohen të arrihen janë rritja e sigurisë për transaksionet elektronike, duke siguruar një bazë të përbashkët për bashkëveprim të sigurt elektronik midis qytetarëve, bizneseve dhe autoriteteve publike, duke rritur efektivitetin e shërbimeve on-line publike dhe private dhe të tregtisë elektronike në Republikën e Kosovës. Krijimi i një mjedisi të besueshëm online duke garantuar besueshmërinë e transaksioneve elektronike, është një nga parakushtet e zhvillimit të ekonomisë dixhitale, prandaj edhe i zhvillimit ekonomik. Ekonomia dixhitale sjell përfitime të qëndrueshme ekonomike dhe sociale të bazuara në shërbime moderne online dhe lidhje të shpejtë të Internetit.

Kjo politikë ka për qëllim krijimin e kornizës ligjore për identifikimin elektronik, vulat elektronike, shërbimin e dorëzimit elektronik dhe autentifikimin e faqeve të internetit në Republikën e Kosovës.

Objektivat

Kjo politikë do të krijoj mundësitë për identifikimin elektronik të sigurt, autentikimin, qasje në shërbimet ndërkufitare online si dhe zbatimin e rregullave për funksionalizimin e një regjimi uniform për njohjen e ndërsjellë të identifikimit elektronik midis shteteve zbatuese të eIDAS.

Zbatimi i kësaj politike synon të arrijë këto qëllime:

- Njohjen reciproke të sistemeve të ndryshme të eIDs ndërmjet shteteve (skemat e identifikuara për identifikimin elektronik)
- Njohjen reciproke të kualitetit të shërbimeve të besueshme
- Sigurimin efektiv ndërkufitar gjatë ndërveprimit të shërbimeve
- Sigurimin e qasjes në shërbimet e besueshme për përdoruesit me aftësi të kufizuara
- Harmonizimin i mbikëqyrjes në nivel nacional dhe rajonal të kualitetit të ofruesve të shërbimeve të besueshme dhe shërbimeve të tyre, mbikëqyrjen më të lehtë për ofruesit e shërbimeve të besueshme (masat ad hoc)
- Krijimin e listave të besueshme (për kualitetin e shërbimeve të besueshme) dhe sipas shenjës së besimit të BE-së

- Rritjen e mbrojtjes së të dhënave dhe minimizimi i një sërë të dhënash personale nga ofruesit e shërbimeve
- Arritjen e fleksibilitetit dhe neutralitetit teknologjik përmes akteve ligjore.

Për arritjen e këtyre qëllimeve, parashihet plotësimi edhe i objektivave, si:

- Ndërtimi i besimit të publikut në sigurinë e transaksioneve dixhitale dhe inkurajimi i qytetarëve dhe bizneseve që sa më tepër t'i përdorin nënshkrimet elektronike , duke demonstruar avantazhin e tyre për individët dhe bizneset .
- Heqja e pengesave ekzistuese ndërkufitare të identifikimit elektronik ndërmjet shteteve përdoruese të eIDs për autentikim, të paktën për shërbimet publike, që është një prej objektivave kryesore të kësaj rregulloreje.

Kapitulli 4

Opsionet:

Opsioni 1: Opsioni status quo (asnjë ndryshim)

Korniza aktuale ligjore në fushën e shoqërisë së informacionit, respektivisht Ligji Nr.04/L-094 për Shërbimet e Shoqërisë Informative dhe veçanërisht kapitujt XII-XIII që kanë të bëjnë me nënshkrimin elektronik nuk kanë gjetur zbatimin e dëshiruar kryesisht për shkak të pengesave objektive, si: tregu dixhital i fragmentuar, mungesa e ndërveprimit, rritja e krimit kibernetik, mungesa e besimit në shërbimet e ofruara përmes internetit dhe njohjet reciproke të identifikimit elektronik.

Prandaj ruajtja e kësaj gjendjeje, ligjit ekzistues, do të ruaj edhe ndikimin negativ të bizneset, institucionet dhe individët që potencialisht merren me transaksione elektronike dhe është humbje e mundësive për zhvillimin të ekonomisë dixhitale, konkurruese dhe të integruar.

Çdo vonesë në transpozimin e Rregullores së eIDAS do të krijoj pengesa për kompanitë, që të mendojnë dhe planifikojnë se cilat procese pune mund të zgjedhin, çfarë opsione të reja do të përdorin dhe çfarë modelesh të reja të biznesit të marrin në konsideratë, gjë që nënkupton humbjen e mundësive të reja të dixhitalizimit dhe rrezikun për ngecje të theksuara në treg.

Për më tepër ligji ekzistues ka qenë i bazuar në direktivat e mëparshme të BE-së, për nënshkrimin elektronik, e që gjithashtu kanë rezultuar si të dështuara për arritjen e shtrirjes dhe përdorimit të tyre në të gjithë Evropën, duke përfshirë edhe Kosovën.

Opsioni status quo njëherësh do të nënkuptonte edhe prolongim të harmonizimit të legjislacionit të Kosovës me atë të BE-së në kuadër të fushës së shoqërisë së informacionit.

Opsioni 2: Ndryshimi i politikës ekzistuese – nxjerrja e Ligjit të ri për Identifikimin Elektronik

Gjendja ekzistuese rekomandohet fuqishëm që të përmirësohet përmes nxjerrjes së “Ligjit për Identifikimin Elektronik dhe Shërbimet e Besueshme në Lidhje me Transaksionet Elektronike” përmes të cilit do të vendosej korniza e nevojshme ligjore për identifikimin elektronik të sigurt, vulat elektronike, shërbimet e transmetimit elektronik dhe autentifikimin e faqeve të internetit në Republikën Kosovës. Ky ligj do të vlente për shërbimet e besueshme, në mënyrë të veçantë për transaksionet elektronike, si dhe për skemat e identifikimit elektronik.

Nxjerrja e një ligji të veçantë dhe gjithëpërfshirës, do ti përmbushte kërkesat aktuale për plotësimin e legjislacionit dhe njëkohësisht do t'i plotësonte mangësitë dhe të metat e paraqitura në ligjin ekzistues, si dhe do të ofronte një qasje e cila mbetet e hapur për risi.

Për hartimin dhe mbikëqyrjen e zbatimit të këtij ligji është përgjegjëse MZHE, kurse do të jetë i zbatueshëm për të gjitha palët (organet qeveritare, bizneset, individët dhe të gjithë personat fizik e juridik) që janë të përfshirë në mënyrë direkte apo indirekte në shërbimet e besueshme që kanë të bëjnë me transaksionet elektronike, si dhe për skemat e identifikimit elektronik. Ky ligj nuk do të obligohet të zbatohet për ofrimin e shërbimeve të besueshme të përdorura ekskluzivisht në sisteme të mbyllura, të cilat rrjedhin nga legjislacioni kombëtar apo marrëveshje ndërmjet një grupi të caktuar pjesëmarrësish.

Çka do të përmbante Ligji?

Ligji do të përmbajë të gjitha dispozitat e nevojshme që do të bëjnë të mundur transpozimin dhe adaptimin për kushtet e Kosovës të Rregullores së BE-së Nr.910/2014 për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme në lidhje me transaksionet elektronike në tregun e brendshëm.

Këto përfshijnë definimin e pikave kryesore si në vijim:

- “Identifikimi Elektronik i sigurt”, ku do të përcaktohet se çfarë është identifikimi elektronik i sigurt, vlefshmëria ligjore e tij dhe subjektet që lëshojnë mjetet e sigurta për kryerjen e këtij identifikimi. Gjithashtu, do të specifikohen kërkesat për procedurat për një identifikim elektronik të sigurt dhe skema “teknologjike” në të cilën ai bazohet, si dhe do të rregullohen kushtet për identifikimin fillestar të mbajtësit të mjeteve të identifikimit elektronik të sigurt dhe përmbajtja e certifikatave elektronike, në të cilat mbështetet ky identifikim.

- “Shërbimet e Besueshme dhe Autoriteti përgjegjës”, ku do të përcaktohen subjektet mbi të cilët bie përgjegjësia dhe barra e provës, në rastet e dëmeve të shkaktuara ndaj çdo personi fizik apo personi juridik. Gjithashtu, do të përcaktohen autoriteti përgjegjës për mbikëqyrjen e këtij projektligji, mënyra e kontrollit, regjistrimit dhe ndërprerjes së veprimtarisë së ofruesve të shërbimit të besueshëm të kualifikuar, nga autoriteti përgjegjës.
- “Ofruesit e shërbimit të besueshëm”, ku do të përcakton kushtet për fillimin e ushtrimit të veprimtarisë të ofruesve të shërbimit të besueshëm të kualifikuar, procedurën e dhënies së statusit “i kualifikuar” ofruesve të shërbimeve të besueshme dhe produkteve që ato ofrojnë, masat e sigurisë që duhet të ndërmarrin këta ofrues shërbimi gjatë ushtrimit të aktivitetit të tyre dhe mënyrën e raportimit pranë autoritetit përgjegjës.
- “Vulat Elektronike”, ku do të përcakton çfarë është vula elektronike dhe vlefshmëria ligjore e saj, certifikatat elektronike në të cilat ato bazohen, kriteret dhe specifikimet teknike që duhet të përmbushin pajisjet të cilat krijojnë këto vula.
- “Shërbimi i transmetimit elektronik”, ku do të përcakton se çfarë është shërbimi i transmetimit elektronik (të të dhënave) dhe vlefshmërinë ligjore të tij. Gjithashtu, do të përcakton kriteret teknike të cilat duhet të plotësojë një shërbim transmetimi elektronik për t’u certifikuar si shërbim i kualifikuar i transmetimit elektronik.
- “Autentifikimi i faqeve te internetit”, ku do të përcaktohen kriteret dhe specifikimet teknike që duhet të përmbajë një certifikatë elektronike e lëshuar ndaj një serveri faqeje interneti. Certifikata për autentifikimin e faqeve të internetit bën të mundur identifikimin e subjektit i cili zotëron faqen e internetit në mënyrë që të garantohet identiteti i tij real dhe të shmangen mundësitë abuzive për mashtrime ndaj qytetareve apo bizneseve të cilat përdorin një shërbim on-line të ofruar nga një faqe interneti.
- “Përgjegjësia ligjore”, ku do të përcaktohet përgjegjësia ligjore dhe detyrimet që ofruesit e shërbimeve të besueshme kanë ndaj përdoruesve dhe personave të tretë, garancitë pasurore dhe financiare që ato duhet të përmbushin, si edhe detyrimet që burojnë nga ndërprerja e veprimtarisë së tyre. Gjithashtu, do të specifikohet organizmi i testimit i cili kryen konformitetin e standardeve teknike për ofruesit e shërbimit.
- “Masat administrative”, ku do të përcaktohen masat administrative që ndërmerr autoriteti ndaj ofruesve të shërbimeve të besueshme, në rastet e konstatimit të shkeljeve apo mospërmbushjes së detyrave të përcaktuara në këtë projektligj gjatë

ushtrimit të veprimtarisë së tyre, si edhe procedurat e ankimit ndaj vendimeve të autoritetit.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik përveç përfshirjes së akterëve kryesor nga palët e interesit (si: ARKEP, ATK-MF, BQK, ARBK-MTI, ARC-MPB, ASHI, etj.), në procesin e hartimit të projektligjit planifikon të shfrytëzojë edhe asistencët teknike të TAIEX-it, i cili është treguar si instrument shumë efikas gjatë hartimit të projektligjeve të fushës së komunikimeve elektronike dhe shoqërisë së informacionit në të kaluarën.

Opsioni 3: Ndryshimi i çasjes ekzistuese të zbatimit

Opsioni i tretë nuk mund të zbatohet sepse politika ekzistuese (Ligji ekzistues për shërbimet e shoqërisë informatike), tanimë nuk është i kohës dhe është dëshmuar si jo efektiv edhe në vetë shtetet e Bashkimit Evropian. Në praktikën e shteteve të BE-së janë aplikuar çasje të ndryshme për tejkalimin e pengesave, problemeve dhe paqartësive të shfaqura, që kanë ndikuar në mos funksionimin apo mos efikasitetin e aplikimit të nënshkrimit elektronik (e-signature) në transaksionet elektronike në tregun e brendshëm. Është paraqitur e domosdoshme nxjerrja e Rregullores së BE-së për eIDAS, për të tejkaluar pengesat e shfaqura. Prandaj, njëjtë edhe për Kosovën është i kotë dhe i pavlerë tentimi i ndryshimit të çasjes, sepse aplikimi i identifikimit elektronik dhe i shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike ka vlerë vetëm nëse është në harmoni me Rregulloren e eIDAS dhe do të mund të aplikohet edhe për identifikim elektronik dhe shërbimet e besueshme sa i përket transaksioneve elektronike edhe në tregun e BE-së dhe më gjerë.

Kapitulli 5

Përmbledhja e Opsioneve

Në vijim paraqesim tabelën me opsionet e përmbledhura:

Përmbledhja e opsioneve			
Karakteristikat kryesore	Opsioni 1	Opsioni 2	Opsioni 3
<i>Karakteristikat kryesore të opsionit</i>	Status quo	Hartimi i Ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme në lidhje me transaksionet	Ndryshimi i çasjes ekzistuese

		elektronike	
<i>Segmenti i popullsisë /sektori/rajoni i shënjestruar</i>	Të gjitha palët që janë të përfshirë në mënyrë direkt apo indirekte (organet qeveritare, bizneset, individët dhe të gjithë personat fizik e juridik), në shërbimet e besueshme që kanë të bëjnë me transaksionet elektronike, si dhe për skemat e identifikimit elektronik, në gjithë Kosovën.	Të gjitha palët që janë të përfshirë në mënyrë direkt apo indirekte (organet qeveritare, bizneset, individët dhe të gjithë personat fizik e juridik), në shërbimet e besueshme që kanë të bëjnë me transaksionet elektronike, si dhe për skemat e identifikimit elektronik, në gjithë Kosovën.	Të gjitha palët që janë të përfshirë në mënyrë direkt apo indirekte (organet qeveritare, bizneset, individët dhe të gjithë personat fizik e juridik), në shërbimet e besueshme që kanë të bëjnë me transaksionet elektronike, si dhe për skemat e identifikimit elektronik, në gjithë Kosovën.
<i>Karakteristikat e zbatimit - kush është përgjegjës - një resor i Qeverisë (cili), sektori privat, qytetarët</i>		MZHE, Autoriteti Kombëtar për Certifikimin Elektronik - i themeluar brenda MZHE, ofruesit e kualifikuar të shërbimit të besueshëm dhe organizmat e testimit dhe konfirmimit	
<i>Administrimi ose zbatimi i programit ose shërbimit</i>	N/A	MZHE, Autoriteti Kombëtar për Certifikimin Elektronik - i themeluar brenda MZHE.	N/A
<i>Ligjet, aktet nënligjore, ndryshimet dhe plotësimet e ligjeve ekzistuese si dhe zbatimi dhe dënimet</i>	Ligji Nr. 04/L-094 për Shërbimet e Shoqërisë Informatike;	Plotësimi i kornizës ligjore të Shoqërisë së Informacionit me "Ligjin për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me	Ligji Nr. 04/L-094 për Shërbimet e Shoqërisë Informatike;

		transaksionet elektronike", i cili do të bëjë transpozimin e Rregullores Nr. 910/2014 për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike në tregun e brendshëm.	
<i>Stimulimet ose mos- stimulimet ekonomike - subvencionet ose taksat</i>	N/A	N/A	N/A
<i>Fushatat e edukimit dhe komunikimit</i>	-	Do të ketë nevoj për fushatë promovuese dhe vetëdijësuse.	-
<i>Udhëzimet</i>	-	Pas miratimit të ligjit do të mund të ketë nevoj për hartimin e akteve nënligjore.	-
<i>Afatet kohore - kur hyn në fuqi opsioni</i>	-	2018/19	-

Kapitulli 6

Analiza e opsioneve

Përfitimet

Rregullorja e eIDAS paraqet themelet e tregut dixhital dhe siguron kuadrin ligjor dhe organizativ për shërbimet e besueshme në transaksionet elektronike që konsiderohet edhe si hapi i parë konkret drejt funksionalizimit të një tregu unik dixhital, e cila mundëson transaksionet dhe ndërveprimet e reja ndërmjet shteteve zbatuese të Rregullores së eIDAS dhe më gjerë.

Transpozimi i kësaj rregulloreje në legjislacionin tonë vendor dhe zbatimi i saj do të ofroj mundësi për:

- Përdorimin e skemave nacionale të identifikimit elektronik dhe shërbimeve të besueshme (p.sh. nënshkrimit elektronik, vulave elektronike, vulave kohore, shpërndarjen e dërgesave në formë elektronike dhe autentifikimin në internet për qytetarët, bizneset dhe administratat publike për qasje në shërbimet publike të shteteve të tjera që kanë në dispozicion përdorimin e eIDAS ose për të menaxhuar transaksionet elektronike.
- Integrimin në tregun e brendshëm evropian për shërbimet e besueshme elektronike: nënshkrimit elektronik, vulës elektronike, vulës kohore elektronike, shërbimit të shpërndarjes elektronike dhe autentifikimit në internet, sigurimin e mundësisë që ato të punojnë përtej kufijve dhe të kenë statusin e njëjtë ligjor.

Zbatimi i dispozitave të kësaj Rregulloreje që përfshinë identifikimin elektronik unik dhe masat e rrepta mbikëqyrëse do të krijoj mundësitë për ndërtimin e besimit në shërbime dhe t'ju ndihmojnë klientëve në përdorimin e nënshkrimit elektronik gjatë vërtetimit të transaksioneve të tyre.

Sigurimi i uniformitetit dhe rritja e fluksit të transaksioneve dixhitale ndër-kufitare në mes të shteteve të ndryshme do të sigurojë shtrirje në të gjitha vendet e BE-së dhe më gjerë.

Përveç ofrimit të mundësive të lartcekura, kjo rregullore i trajton edhe standardet për nënshkrimin elektronik, vulat kohore, vulat elektronike dhe dëshmitë e tjera të vërtetimit, duke përfshirë certifikimin elektronik dhe shërbimet e regjistruara që i'u mundëson transaksioneve elektronike të kenë statusin e barabartë ligjor me transaksionet e kryera me anë të letrës.

Transpozimi i kësaj rregulloreje në një ligj të veçantë ka për qëllim adresimin e problemeve që dalin nga zhvillimi dinamik i teknologjisë së informacionit dhe komunikimit, në mënyrë që të shfrytëzohen përparësitë dhe lehtësitë që ofrohen për ndjekjen e hapave të zhvillimit dhe përparimit të orientuara drejt një ekonomie dixhitale, konkurruese dhe të integruar me vendet e BE-së, si një prej prioritetëve të Qeverisë.

Pra si përfitim, zgjerimi i mundësive për qasje në teknologji dixhitale krijon ambient më të përshtatshëm për zhvillimin e inovacionit, modeleve të reja të biznesit, produkteve dhe shërbimeve të reja dhe të përmirësuara, qasje më të lehtë edhe në tregje ndërkombëtare, duke rritur kështu konkurrencën dhe fleksibilitetin në ekonomi, duke rritur produktivitetin për bizneset dhe komunitetin rural, si dhe duke ofruar mundësi ekonomike më gjithëpërfshirëse edhe për gratë dhe minoritetet.

Përfitimet e Opsionit 1: (Status quo) –

Opsioni i mbajtjes së gjendjes ekzistuese nuk parasheh arritjen e ndonjë përfitimi. Korniza ligjore në fuqi nuk është e mjaftueshme në realizimin e qëllimeve për të krijuar kushte të favorshme për zhvillim të e-biznesit dhe ofrim të sigurisë ligjore për të rritur besueshmërinë e transaksioneve elektronike.

Opsioni i status quo njëkohësisht paraqet edhe ngecje në procesin e Integritimit Evropian. Rregullorja e BE-së Nr.910/2014 është miratuar në 23 korrik 2014 dhe është plotësisht e zbatueshme në shtetet anëtare të BE-së nga 1 korriku 2016. Kosova synon integrimin në BE dhe transpozimi i Rregullores është hap i domosdoshëm drejt përparimit në proceset integruese.

Përfitimet e Opsionit 2: Hartimi i Ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike

Opsioni i dytë, mundëson përcaktimin e kuadrit të nevojshëm ligjor për identifikimin elektronik të sigurt, vulat elektronike, shërbimin e transmetimit elektronik dhe autentifikimin e faqeve të internetit në Republikën e Kosovës.

Objektivat që synohen të arrihen me zbatimin e opsionit të dytë, janë rritja e sigurisë për transaksionet elektronike, duke siguruar një bazë të përbashkët për bashkëveprim të sigurt elektronik midis qytetarëve, bizneseve dhe autoriteteve publike, duke rritur efektivitetin e shërbimeve on-line publike dhe private dhe të tregtisë elektronike në Republikën e Kosovës.

Përdorimi i mjeteve të sigurta elektronike do t'i mundësojë sektorit publik e privat identifikimin elektronik dhe autentifikimin në portalet e shërbimeve publike.

Problemet kryesore që i pengojnë qytetarët të gëzojnë përfitimet e një tregu dixhital unik dhe nga shërbimet dixhitale ndërkufitare konsiderohen si pengesa që i atakojnë të drejtat e tyre, andaj kërkojnë zgjidhje. Përparësia e kësaj rregulloreje qëndron në ofrimin e mundësive për trajtimin e çështjeve përmes integritit të rregullave të nënshkrimit elektronik në rregullat e eIDAS.

Me transpozimin e Rregullores së eIDAS dhe zbatimin e saj parashihen përfitime në shumë fusha dhe në shumë aspekte:

- Qytetarët do të kenë mundësi të kryejnë transaksione elektronike ndërkufitare të sigurta dhe të përfitojnë plotësisht nga të drejtat e tyre me të gjitha vendet, duke filluar nga regjistrimi në një universitet të huaj e deri te qasja në shënimet shëndetësore elektronike;
- Gjatë lëvizjes së qytetarëve në një shtet tjetër, do të kenë mundësinë t'i menaxhojnë regjistrat e tyre dhe gjithë të dhënat tjera administrative në internet, duke e reduktuar kështu numrin e dokumenteve të bartura në format të letrës;
- Bizneset do të përfitojnë nga shkurtimi i burokracisë ose pjesëmarrja online në oferta sidomos për NVM. Fitimet për bizneset mund të jenë të mëdha, si rezultat i reduktimit të shpenzimeve të përgjithshme;
- Shqetësimet për sigurinë dhe privatësinë do të reduktohen, pasi qytetarët dhe bizneset mund të përdorin eID-të e tyre kombëtare për të ju qasur shërbimeve në internet;
- Shërbimet qeveritare do të bëhen më fleksibile dhe më të përshtatshme, si te sektori privat;
- Administratat publike do të kursejnë paratë e taksapaguesve përmes reduktimit të barrës administrative dhe do të jenë në gjendje të ofrojnë një shërbim më të mirë dhe më efikas dhe një përvojë të mirë për përdoruesit;
- Përfitimet mjedisore do të rriten si rezultat i reduktimit të përdorimit dhe bartjes së letrës, që zëvendësohen me përdorimin e teknologjive të reja që kanë dalë që nga viti 1999 (të tilla si lëvizja ose nënshkrimi përmes cloud-it).

Përfitimet e opsionit 3

Opsioni për ndryshimit vetëm të qasjes ekzistuese dhe mos plotësimin të kornizës ligjore ekzistuese nuk parasheh arritjen e ndonjë përfitimi. Korniza ligjore në fuqi nuk është e mjaftueshme në realizimin e qëllimeve për të krijuar kushte të favorshme për zhvillim të e-biznesit dhe ofrim të sigurisë ligjore për të rritur besueshmërinë e transaksioneve elektronike. Për më tepër kjo është dëshmuar edhe nga praktikatat e shteteve të Bashkimit Evropian.

Pasojat negative të opsionit 1 (Status Quo)

Vazhdimi i gjendjes ekzistuese do të ndikonte negativisht për shkak të mos krijimit të kushteve dhe ambientit të favorshëm ligjor, në hap me trendët botërore, për të mundësuar zhvillim të e-biznesit dhe ofrim e garantim të sigurisë juridike/ligjore për të rritur besueshmërinë e transaksioneve elektronike, ku për pasojë Kosova do të izolohet nga bota dixhitale dhe do të ketë vonesa në aspektin e zhvillimit ekonomik e shoqëror, prapa vendeve të zhvilluara dhe vendeve të rajonit.

Pasojat negative për opsionin e dytë

Nuk ka pasoja negative.

Pasojat negative për opsionin e tretë

Njëjtë sikurse edhe opsioni i parë i status quo-s edhe opsioni i ndërrimit të qasjes për zbatimin e politikave ekzistuese do të ndikoj negativisht për shkak të mos krijimit të kushteve dhe ambientit të favorshëm ligjor, në hap me trendët botërore, për të mundësuar zhvillim të e-biznesit dhe ofrim e garantim të sigurisë juridike/ligjore për të rritur besueshmërinë e transaksioneve elektronike, sepse është dëshmuar edhe nga përvojat e shteteve të BE-së se problemi nuk është qasje e zbatimit të politikës ekzistuese (Ligji ekzistues) por plotësimi i kësaj politike me Ligj të ri që do të transpozonte Rregulloren e eIDAS.

Efekti shpërndarës

Nxjerrja e Ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike, do të ketë ndikim në të gjithë sektorët për zhvillim ekonomik, duke përfshirë administratën publike, shërbimet qeveritare, bizneset, qytetarët, etj.

Aspektet që mbulon rregullorja e eIDAS ofron një shtrirje shumë më të gjerë të zbatimit që mbulon pothuajse tërë zinxhirin e besimit duke përfshirë nënshkrimin, validimin, kohën e vulosjes dhe nënshkrimin, duke e bërë atë shumë të përshtatshëm për shpërndarje nga shfletuesit e ndryshëm portabël dhe nga telefonat e mençur. Në aspektin territorial ndikimi do të jetë gjithëpërfshirës – në gjithë Kosovën.

Për më tepër, kjo do të ketë efekt shpërndarës edhe te të gjithë banorët dhe sektorët tjerë ekonomik duke mundësuar rritje të qëndrueshmërisë ekonomike dhe sociale të bazuara në shërbime moderne online. Të gjithë banorëve si dhe sektorit privat e atij publik duhet t'i jepet mundësia e të qenit pjesë e ekonomisë digjitale. Bizneset e të gjithë sektorëve dhe madhësive të ndryshme do të përfitojnë nga mundësimi i zgjerimit të qasjes, duke rritur produktivitetin,

duke mundësuar qasje më të lehtë në tregje të reja dhe zhvillim të modeleve të reja biznesore, krahas përmirësimit të aftësisë konkurruese.

Kosto

Tabela më poshtë përmban koston vjetore të shërbimeve, për zbatimin e ligjit:

<i>Kategoritë e shpenzimeve</i>	<i>Shpenzimet faktike në vitin paraprak</i>	<i>Buxheti këtë vit</i>	<i>KASH për vitin e ardhshëm</i>
<i>Buxheti i Ministrisë:(shëno secilin lloj të shpenzimit) total buxheti i Ministrisë duke përfshi kapitale dhe mallra e shërbime paga mëditje dhe shpronësimet</i>			
<i>Paga dhe meditje</i>			
<i>Mallra dhe Shërbime</i>			
<i>Shpenzimet komunale</i>			
<i>Subvencionet dhe Transferet</i>			
<i>Shpenzimet kapitale</i>			
<i>Buxhetet tjera: (shëno secilin lloj të shpenzimit)</i>			
<i>Finacimet nga huamarrjet, mallra dhe shërbime dhe kapitale</i>			
<i>Financimi nga donatorët, nga linja mallra shërbime dhe paga mëditje si dhe investime kapitale</i>			
<i>Shpenzimet e drejtëpërdrejtja nga Ministria e Financave</i>			

Përmbledhje e Vlerësimit të Ndikimit Financiar				
	(000 Euro)			
	Viti aktual	Viti 2	Viti 3	Viti 4
Opsioni 1				
Diferenca neto në alokimin e shpenzimeve				
Diferenca neto në gjenerimin e të hyrave				
Financimi i pritur nga donatorët				
Opsioni 2				
Diferenca neto në alokimin e shpenzimeve				
Diferenca neto në gjenerimin e të hyrave				
Financimi i pritur nga donatorët				
Opsioni 3				
Diferenca neto në alokimin e shpenzimeve				
Diferenca neto në gjenerimin e të hyrave				
Financimi i pritur nga donatorët				

Kapitulli 7

Konsultimi

Procesi i konsultimeve për zhvillimin e këtij koncept-dokumenti fillimisht është zhvilluar brenda ministrisë, por edhe me përfaqësues të palëve tjera të interesit dhe me ekspertë të jashtëm të TAIEX-it.

Me datë 5-6 shtator 2016, MZHE me përkrahje të TAIEX-it ka organizuar punëtorinë dy ditore në të cilën është shqyrtuar legjislacioni i BE-së që ka të bëjë me identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme për transaksionet elektronike.

Qëllimi i kësaj punëtorie ka qenë ofrimi i këshillave dhe përvojave nga ekspertët e angazhuar për mënyrën e transpozimit të Rregullores së eIDAS në legjislacionin kombëtar si dhe sigurimi i udhëzimeve për veprimet specifike që duhet të ndërmerren për zbatimin e Rregullores eIDAS.

Në punëtori kanë marr pjesë përfaqësues nga palët tjera të interesit (si: ASHI, MTI, ARC-MPB, ATK, ARKEP, BQK, STIKK, etj.), të cilët përmes pyetjeve, diskutimeve dhe problemeve të ngritura vërtetuan nevojën mbi domosdoshmërinë e plotësimit të legjislacionit për fushën që mbulon Rregullorja e IDAS.

Si konkluzion i përgjithshëm i të gjitha diskutimeve të bëra gjatë atyre dy ditëve të punëtorisë, ka dal nevoja për ndërmarrjen e veprimeve nga ana e MZHE-së për përpilimin e koncept dokumentit për fillimin e procesit të transpozimit të Rregullores së eIDAS.

Kapitulli 8

Krahasimi i opsioneve

Opsioni 1, Status Quo (asnjë ndryshim) – në rast të mos hartimit të politikës së re për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike, është më se e sigurt se nuk do të ketë ndonjë ndryshim të theksuar apo përparim në zhvillimin e e-biznesit dhe as ofrim të sigurisë ligjore/juridike e cila do të rriste besueshmërinë e transaksioneve elektronike karshi qytetarëve, bizneseve dhe institucioneve shtetërore si ofrues dhe përdorues potencial.

Opsioni i status quo njëkohësisht paraqet edhe ngecje në procesin e Integritit Evropian. Kosova synon integrimin në BE dhe transpozimi i Rregullores së eIDAS është hap i domosdoshëm drejt përparimit në proceset integruese.

Opsioni 2, Nxjerrja e ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike – përmes të cilit do të përcaktohej korniza e nevojshme ligjore për identifikimin elektronik të sigurt, vulat elektronike, shërbimin e transmetimit elektronik dhe autentifikimin e faqeve të internetit, do të ketë si rezultat rritjen e sigurisë për transaksionet elektronike, do të siguroj një bazë unike për bashkëveprim të sigurt elektronik midis qytetarëve, bizneseve dhe autoriteteve publike, duke rritur efektivitetin e shërbimeve on-line publike dhe private dhe të tregtisë elektronike.

Problemet kryesore që i pengojnë qytetarët të gëzojnë përfitimet e një tregu dixhital unik dhe nga shërbimet dixhitale ndërkufitare konsiderohen si pengesa që i atakojnë të drejtat e tyre, andaj kërkojnë zgjidhje. Përparësia e kësaj rregulloreje qëndron në ofrimin e mundësive për trajtimin e çështjeve përmes integritet të rregullave të nënshkrimit elektronik në rregullat e eIDAS.

Rregullorja e eIDAS (transpozimi i saj) paraqet themelet e tregut të përbashkët dixhital dhe konsiderohet si hapi i parë konkret drejt funksionalizimit të një tregu të përbashkët dixhital, e cila mundëson transaksionet dhe ndërveprimet e reja ndërmjet shteteve zbatuese të Rregullores së eIDAS.

Transpozimi i kësaj rregulloreje në legjisllacionin tonë vendor dhe zbatimi i saj do të ofroj mundësi për:

- Përdorimin e skemave nacionale të identifikimit elektronik dhe shërbimeve të besueshme (p.sh. nënshkrimit elektronik, vulate elektronike, vulate kohore, shpërndarjen e dërgesave në formë elektronike dhe autentifikimin në internet për qytetarët, bizneset dhe administratat publike për qasje në shërbimet publike të shteteve të tjera që kanë në dispozicion përdorimin e eIDAS ose për të menaxhuar transaksionet elektronike.
- Integrimin në tregun e brendshëm evropian për shërbimet e besueshme elektronike: nënshkrimit elektronik, vulës elektronike, vulës kohore, shërbimit të shpërndarjes elektronike dhe autentifikimit në internet, sigurimin e mundësisë që ato të punojnë përtej kufijve dhe të kenë statusin e njëjtë ligjor.

Opsioni 3. Ndryshimi i qasjes ekzistuese të zbatimit – mbajtja e politikës aktuale dhe ndryshimi vetëm i qasjes ekzistuese të zbatimit, nuk do të arrinte asnjë përmirësim të gjendjes në aspektin e zhvillimit të e-biznesit dhe ngritjes së besueshmërisë së transaksioneve elektronike, sepse kjo është dëshmuar nga praktikata e shumta të shteteve të BE-së, të cilat për këtë qëllim e kanë miratuar Rregulloren Nr.910/2014 për eIDAS, si zëvendësuese dhe plotësuese e Direktivës Nr.1999/93/EC për nënshkrimin elektronik.

Kapitulli 9

Rekomandimi

Në bazë të analizës gjithëpërfshirëse të kornizës ligjore në fuqi sa i përket shërbimeve të shoqërisë së informacionit dhe në veçanti të nënshkrimit elektronik, duke marrë parasysh prioritetet e Qeverisë lidhur me zhvillimin ekonomik, respektivisht të sektorëve që kanë ndikim thelbësor në zhvillimin ekonomik, siç është sektori i teknologjisë së informacionit dhe komunikimeve, i rekomandohet Qeverisë që të miratojë Opsionin nr.2 të paraqitur në këtë Koncept Dokument, pra të fillohen procedurat për hartim të ligjit të ri për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike, si dhe miratimin e akteve nënligjore të nevojshme për zbatim të këtij ligji.

Ministria e Zhvillimit Ekonomik do të dorëzojë këtë koncept dokument në Qeveri, më së largu deri në dhjetor 2017 për shqyrtim dhe miratim. Pas miratimit të këtij koncept dokumenti Ministria e Zhvillimit Ekonomik do të fillojë procesin e hartimit të ligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimeve të besueshme në lidhje me transaksionet elektronike konform Rregullores përkatëse për hartim të akteve normative dhe shërbimeve ligjore. Ministria e Zhvillimit Ekonomik planifikon që Projektligjin në fjalë ta dërgoj për miratim në Qeveri, deri në periudhën K4 2018.

Kapitulli 10

Komunikimi

Ministria e Zhvillimit Ekonomik do të jetë e përqendruar në komunikimin e kësaj politike për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme për transaksionet elektronike, si me organet e administratës publike po ashtu edhe me publikun e gjerë në ofrimin e informacioneve lidhur me detajet e procesit të hartimit të Projektligjit për identifikimin elektronik dhe shërbimet e besueshme për transaksionet elektronike, përmes një procesi të hapur të komunikimit dhe shkëmbimit të informatave, duke marrë parasysh të gjitha propozimet e palëve relevante të interesit, konsultimet me ekspertët në fushën e caktuar, si dhe me shoqërinë civile.

Komunikimi do mundësohet përmes formave të ndryshme, si: takimet gjithëpërfshirëse dhe takimet e veçanta me grupe të interesit, publikimet në ueb faqen zyrtare të MZHE-së, pastaj përmes platformës së konsultimit publik, mediat e shkruara dhe elektronike, organizimi i tryezave dhe tubimeve publike, etj.

Republika e Kosovës
Republika Kosova-Republic of Kosovo
Qeveria - Vlada - Government
Ministria e Zhvillimit Ekonomik
Ministarstvo Ekonomskog Razvoja-Ministry of Economic Development

---

**KONCEPT DOKUMENT O ELEKTRONSKOJ IDENTIFIKACIJI I USLUGAMA
POVERENJA ZA ELEKTRONSKE TRANSAKCIJE**

Poglavlje 1

Uvod - (Povezani dokumenti)

Ministarstvo ekonomskog razvoja (MER) ima za glavni cilj ekonomski razvoj, što je ujedno i jedan od glavnih ciljeva i prioriteta vlade Kosova. Korišćenje informacionih i komunikacionih tehnologija (IKT) se pokazalo kao moćno sredstvo za rešavanje važnih aspekata za sveobuhvatni razvoj društva i ekonomije u zemlji.

Digitalna ekonomija donosi održive ekonomske i socijalne koristi zasnovane na savremenim onlajn uslugama i brzim internetskim vezama.

Stvaranje pouzdane online sredine koja bi garantovala pouzdanost elektronskih transakcija smatra se preduslovom za razvoj digitalne ekonomije.

Višedimenzionalna upotreba IKT i njegove mogućnosti za rešavanje mnogih važnih aspekata za sveobuhvatni razvoj društva i ekonomije, čine ovu tehnologiju od primarne važnosti za javne politike. Usluge koje se pružaju putem interneta kao i sigurnost pristupa informaciji, zajedno sa informacionim sistemom i razvijenom infrastrukturom elektronskih komunikacija, doprinose održivom ekonomskom razvoju, povećanju konkurencije i konkurentnosti važnih sektora u zemlji.

Dokumenti koji su povezani sa konceptom o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije.

Nacionalna strategija razvoja (2016-2021) – Stub 4, Mera 30 predviđa da će NSR osigurati koordinaciju različitih aktera u sektoru IKT kako bi se obezbedilo postavljanje i što šira **upotreba informacionih tehnologija u procesima biznisa, javnih institucija i obrazovnih ustanova.**

Politike sektora elektronskih komunikacija - Digitalna agenda za Kosovo 2013 – 2020 – u okviru prioriteta 2: *Razvoj elektronskih sadržaja i usluga i promovisanje njihovog korišćenja*, je predvideo i treći cilj: *Promovisanje razvoja e-biznisa, odnosno “Stvaranje povoljnih uslova za razvoj e-biznisa, što znači razmatranje pravne dokumentacije i pružanje pravne sigurnosti što bi moglo da poveća poverenje potrošača, smanji nacionalne regulatorne prepreke i garantuje zaštitu prava potrošača”* – kao obaveza.

Godišnji plan rada Vlade Kosova za 2017. godinu, ovim planom je utvrđena izrada ovog Koncept dokumenta o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije u periodu do decembra 2017. godine, koji je uvršten i u spisak Koncept dokumenata za 2017. godinu. To praktično znači početak procesa transponovanja Uredbe EU “eIDAS”.

Nacionalni program za sprovođenje Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju (NPSSSP) 2018-2020 – u okviru matrice za kratkoročne mere, MER predviđa da će tokom 2018. godine izraditi „Zakon o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije“ koji se odnosi na transponovanje Uredbe EU br. 910/2014 (ang. eIDAS Regulation).

Poglavlje 2

Opis pitanja /glavni problem

Brzi razvoj IKT je imao veliki uticaj na sve sfere života. Razvoj e-biznisa, e-trgovine, e-usluga, e-zdravstva, e-obrazovanja, e-kulture, imao je veliki uticaj na život ljudi u svim zemljama.

U okviru analiza obavljenih tokom usvajanja digitalne agende za Evropu, Evropska komisija je identifikovala sledeće glavne nedostatke: fragmentirano digitalno tržište, nedostatak interakcije i porast kibernetičkog kriminala, koji se smatraju glavnim preprekama za funkcionisanje digitalne ekonomije. Ovi nedostaci su se pojavili kao rezultat brzog razvoja IKT i loše koordinacije između zemalja EU za unifikaciju sigurnosnih standarda, postojanje razlika u metodama i načinima saradnje i neusaglašenih delovanja. To su bile glavne prepreke za stvaranje poverenja za pružene usluge putem interneta i uzajamno priznavanje elektronske identifikacije.

U cilju otklanjanja ovih nedostataka i razvijanja ujedinjenog digitalnog evropskog tržišta, postala je neophodna podrška inicijative za usvajanje jednog novog pravnog okvira za elektronske potpise, elektronske pečate, elektronske vremenske pečate kao i elektronske dokumente. Takođe potreba za donošenje novog zakonskog okvira se pojavila kao rezultat nedostataka primećenih prilikom implementacije odredaba Direktive o elektronskom potpisu (Direktiva 1999/93/EC), kao što su: nedefinisane nacionalne obaveze za nadzor pružaoca usluga, pravna i tehnička pitanja i prekogranične interakcije i ne usklađivanje sa novim tehnologijama (kao što su potpis putem cloud-it, itd).

S obzirom na gore navedene nedostatke i zahtevima za ujedinjeno tržište u celoj Evropi, EU je usvojila Uredbu br. 910/2014 o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije u unutrašnjem tržištu (koja se obično naziva Uredba eIDAS), što predstavlja novi pravni okvir za elektronske potpise, pečate, vreme overavanja i elektronske dokumente.

Ova Uredba zamenjuje Direktivu br. 1999/93/EC o elektronskim potpisima, koja se do sada bavila elektronskim potpisima, ali se pokazalo da nije obezbedila potpun okvir u pogledu

sigurnosti, pouzdanosti i lakog korišćenja prekograničnih i međusektorskih elektronskih transakcija.

I vlada Kosova svesna važnosti i vešedimenzionalnog uticaja informacionih i komunikacionih tehnologija je definisala svoju digitalnu agendu za period 2013-2020¹, koja je usvojena 2013. godine.

Digitalna agenda se bavila pitanjima koja su identifikovana kako po pitanju potražnje tako i pitanju ponude (eng. Demand and supply), stimulišući postavljanje mreža za pristup nove generacije (eng. Next Generation Access Networks).

Jedan od glavnih ciljeva ovog strateškog dokumenta je i: *Promocija razvoja e-biznisa*, odnosno "*Stvaranje povoljnih uslova za razvoj e-biznisa, znači razmatranje zakonskih dokumenata i pružanje pravne sigurnosti koja bi mogla da poveća poverenje potrošača, smanji nacionalne regulatorne prepreke i garantuje zaštitu prava potrošača*" – kao zadatak za postizanje ovog cilja.

Digitalna agenda je identifikovala potrebu za novim politikama za stvaranje povoljnih uslova za razvoj e-biznisa i pružanje pravne sigurnosti za povećanje pouzdanosti elektronskih transakcija. U tu svrhu će se kao nova politika uzeti kao osnov transponovanje Uredbe eIDAS.

Elektronski potpis koji je adresiran u poglavljima XII-XIII Zakona br. 04/L-094 o uslugama informacionog društva, ne ispunjava dovoljno zahteve za napredne potpise i kvalifikovane potpise poverenja, kada se ovom doda i nedostatak drugih podzakonskih akata koji proizilaze iz ovog zakona, potkrepljuju opravdanost potrebe za donošenje jednog novog zakona.

Novi zakon će uspostaviti pravni osnov za zaštitu usluga i garantovanje bezbednosti tokom elektronskih transakcija putem interneta. Ovaj pravni osnov dokumente u elektronskoj formi tretira na jednak način sa tradicionalnim dokumentima u obliku hartije.

Nedovoljno pojašnjenje u klasifikaciji verodostojnost elektronskih potpisa i garantovanju obezbeđivanja pravnog efekta za elektronski potpis, može se smatrati kao nedostaci koji su ometali porast prostiranja elektronskih transakcija i stvaranja novih usluga na Kosovu.

Takođe nedostatak poverenja a posebno osećaj pravne nesigurnosti, smatra se da je bilo obeshrabrujuće za potrošače, biznise i javne organe u obavljanju elektronskih transakcija i pružanju novih usluga.

Zastoj u implementaciji odredaba ovog zakona i donošenje pratećih podzakonskih akata se može opravdati, uzimajući u obzir nedovoljnu spremnost i dosadašnju nedovoljnu pripremu

---

¹ Digitalna agenda za Kosovo 2013-2020

relevantnih sektora za unapređenje relevantnih usluga kao i nedovoljnu primenu zakona koji su povezani sa zaštitom e-usluga i prava korisnika.

Bolja situacija je u bankarskom sektoru, gde je uprkos svim navedenim nedostacima bilo napretka u pružanju usluga koje se odnose na elektronsku identifikaciju i elektronske transakcije u smislu usluge e-bankinga.

Trenutne politike

Sve aktivnosti u vezi sa uslugama informatičkog društva, regulisane su Zakonom br. 04/L-094 o uslugama informatičkog društva (SL/ br. 6, od 11. aprila 2012. god.). Zakon o uslugama informatičnog društva ima za cilj stvaranje mogućnosti i povoljnih okolnosti za razvoj elektronske trgovine, korišćenje elektronskih transakcija i korišćenja elektronskih potpisa kako od strane vlade, biznisa ali i građana. Ovaj zakon takođe ima za cilj smanjenje potencijalnih problema zloupotreba prilikom elektronskih transakcija kao i adresiranje sigurnosti informativnih sistema.

Ovim Zakonom je definisana dokumentacija u elektronskoj formi koja će biti pravno jednaka sa tradicionalnoj dokumentaciji podnetoj u formatu hartije, radi olakšavanja komercijalnih delatnosti, koje obuhvataju a ne ograničavaju se na kupoprodaju koju vrše potrošači preko Interneta (eTrgovina), elektronske bankarske i finansijske usluge (ePlaćanje) ponudu vladinih usluga (eUpravljanje), kupovinu u elektronskoj formi od strane biznisa (eNabavka) i primena elektronskog potpisa.

Ministarstvo ekonomskog razvoja preko Odeljenja za poštu i telekomunikacije i informacione tehnologije (“OPTIT”) predlaže, izrađuje i obezbeđuje primenu dokumenata politika i strategija u sektoru elektronskih komunikacija i informacionog društva. Takođe, među ostalim dužnostima i odgovornostima OPTIT za sektor informacionog društva podržava informacionu tehnologiju i inovacije, npr. elektronsku trgovinu; podržava pristup tehnologiji za sve građane Kosova itd.

Agencija za Udruženje Informisanja (AUI) – predlaže i koordinira sve politike u vezi sa informativnom i telekomunikacionom tehnologijom u institucijama Republike Kosovo; izrađuje i obezbeđuje sprovođenje strategije elektronskog upravljanja i odgovarajućeg akcionog plana.

Centralna banka Kosova (CBK) – primarni cilj CBK je da promoviše i održava stabilan finansijski sistem, uključujući jedan siguran, stabilan i efikasan platni sistem. Promocija sigurnih, stabilnih i efikasnih platnih sistema predstavlja jedan od glavnih funkcija Centralne banke Republike Kosovo. Što se tiče platnog sistema, nadležna je za „promociju i nadgledanje sigurnih, stabilnih i efikasnih plaćanja, kliringa, i otpis hartija od vrednosti“.

Agencija za registraciju biznisa na Kosovu (ARBK) – je agencija u okviru Ministarstva trgovine i industrije, organ koji je nadležan za registraciju biznisa i upravljanje sistemom za registraciju biznisa.

Agencija za civilnu registraciju – je agencija u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, koja je nadležna za civilnu registraciju i upravljanje centralnim civilnim registrom i bazom podataka; vodi i nadgleda sprovođenje projekata; promoviše ulaganja u informaciono društvo; akumulacija, administracija, diseminacija i čuvanje podataka - Nacionalni centar za podatke osigurava zaštitu ličnih podataka u elektronskoj formi, u skladu sa važećim zakonima.

Zakoni i podzakonska akta

Zakon br. 04/L-094 o uslugama informatičkog društva –ima za cilj formiranje povoljnih mogućnosti i okolnosti za razvoj elektronske trgovine, korišćenje elektronskih transakcija i korišćenje elektronskog potpisa kako od strane Vlade, biznisa ali i od strane građana. Takođe, ovaj Zakon ima za cilj i smanjenje potencijalnih problema zloupotreba tokom elektronskih transakcija, kao i adresiranje sigurnosti informacionih sistema. Elektronski potpis je adresiran u Poglavljima XII-XIII ovog zakona, ali nije praćen donošenjem drugih eventualnih podzakonskih akata koji bi dopunili ovaj zakon i unapredili njegovu primenu.

Trenutni program

Stvaranje domaće platforme elektronske trgovine, ID kartica koje su izdate nedavno, porast upotrebe usluga e-bankinga predstavljaju veoma važne korake u sprovođenju Zakona o uslugama informatičnog društva (e-commerce, e-signature). Prekogranična elektronska trgovina, online kupovina robe kao i druge elektroničke transakcije imaju trend porasta poslednjih godina. Na osnovu informacija Carine Kosova, od 12 hiljada online kupovine u 2015. godini, ovaj broj se povećao na 200 hiljada online kupovine u 2016. godini. Porast i razvoj bankarskog sistema na Kosovu, prema jednoj analizi koja je sprovedena od strane Carine Kosova, direktno utiče na tok kupovine putem interneta. Osim toga, dobro poznata tržišta kao što su amazon.com koja su u poslednje vreme svrstale Kosovo u listu država koje mogu vršiti online porudžbine, što je direktno uticalo na rastu kupovine preko interneta.

MER je u zakonodavnom programu za 2018. godinu predvideo izradu zakona koji će transportovati Uredbu eIDAS. MER je u tom smislu organizovao radionicu pod pokroviteljstvom TEIX-a, u cilju pružanja saveta o transponovanju Uredbe o elektronskoj identifikaciji i usluga poverenjaelektronskih transakcija (eIDAS) u nacionalnom zakonodavstvu.

Trenutni troškovi

Kategorija rashoda	Stvarni rashodi u prošloj godini	Budžet za ovu godinu	SOR za narednu godinu
Budžet Ministarstva: (navedite svaku vrstu rashoda)	-	-	-
Drugi budžeti: (navedite svaku vrstu rashoda)	-	-	-
Finansiranje od strane donatora	-	-	-
Direktni rashodi od Ministarstva finansija	-	-	-

Dodatna procena trenutne politike

Uzimajući u obzir stalne probleme sa kojima se suočavaju stranke tokom elektronskih transakcija zbog nedovoljne sigurnosti i nedostatka zakona za njihovu zaštitu, pojavila se potreba da se pripremi ovaj koncept zakona za transponovanje Uredbe „eIDAS“ u našem zakonodavstvu.

Transponovanje Uredbe eIDAS u naše zakonodavstvo ima za cilj donošenje i dopunu pravnog osnova u oblastima koje tretira ova Uredba i koje su delimično obuhvaćene postojećim zakonodavstvom, kao i potpuno usklađivanje sa zakonodavstvom EU.

Putem ovog koncept dokumenta se teži predstavljanje trenutnog stanja i postojećih problema u našem zakonodavstvu; analiza sadržaja, rešavanja problema i mogućnosti za rešenja koje pruža Uredba eIDAS, svrha i ciljevi, moguće opcije za njeno transponovanje, analiza opcija i predlaganje preporučene opcije.

Ministarstvo ekonomskog razvoja kao ministarstvo koje je odgovorno za sektor informacione i komunikacione tehnologije na nacionalnom nivou na osnovu Pravilnika br. 02/2011 o oblastima administrativne odgovornosti kancelarije premijera i ministarstava je nadležno i odgovorno i za izradu i praćenje sprovođenja zakonodavstva za sektor telekomunikacija i informativne tehnologije.

Izrada i usvajanje ovog zakona pojavljuje se kao potreba za ispunjavanje obaveza koje proizilaze iz SSP, za usklađivanje zakonodavstva sa zakonodavnim okvirom EU. Ovaj zakon će predstavljati dopunu postojećeg pravnog okvira kroz transponovanje Uredbe 910/2014 o elektronskoj identifikaciji i usluga poverenja za elektronske transakcije (eIDAS).

Iskustvo u drugim državama

Države EU

Uredba eIDAS (Uredba EU br. 910/2014) je direktno primenljiva na sve države članice iz razloga što je ovo Uredba a ne Direktiva. Ona zamenjuje Direktivu 1999/93/EC, u kojoj je bilo prostora za pogrešno tumačenje i komplikovala je validnost i prepoznavanje elektronskog potpisa između različitih zemalja EU, stvarajući na taj način prepreke za konsolidaciju jednog unutrašnjeg ujedinjenog tržišta (jedinog) za elektronsku trgovinu (e-Commerce).

Prema Uredbi eIDAS, odredbe o pouzdanim uslugama, od 1. jula 2016. godine se direktno sprovodi u 28 država članica EU.

Primer Albanije

Zakonodavstvo

Albanija je delimično transponovala Uredbu eIDAS zakonom br. 123/2016, od 15.12.2016. godine, (Službeni glasnik br. 259, od 6. januara 2017. godine) putem kojeg je izmenila i dopunila Zakon br. 107/2015, od 1.10.2015. godine, (Službeni glasnik br. 182, od 21. oktobra 2015. godine).

Izmena i dopuna Zakona br. 107/2015 je urađena na osnovu Uredbe Evropskog parlamenta i Saveta br.910/2014 i na osnovu finskog zakona br.617/2009, o sigurnoj identifikaciji elektronskog potpisa. Ocenjeno je da je nivo usklađivanja sa *acquis* EU delimičan.

Ovaj zakon reguliše neophodan pravni okvir za sigurnu elektronsku identifikaciju, elektronskog pečata, usluge elektronskog emitovanja i autentifikaciju internet stranica u Republici Albaniji, putem kojeg se teži poboljšanju kvaliteta usluga u javnom i privatnom sektoru i provere njihovog kvaliteta putem informativne i komunikacione tehnologije.

Primer Crne Gore

Zakonodavstvo

Crna Gora je transponovala Uredbu eIDAS u Zakon o elektronskoj identifikaciji i elektronskim potpisima (Službeni list Crne Gore, broj 31/2017 ; od 12.05.2017. godine)

Ovim Zakonom Crna Gora reguliše uslove za korišćenje elektronskog potpisa, elektronskog pečata, vremenskog elektronskog pečata, usluga elektronskih pošiljki po porudžbini, pravnih predmeta, advokature, pravosuđa i drugih procesuiranja za proveru internet stranica kao i sistema za elektronsku identifikaciju i uslova za priznavanje elektronske identifikacije drugih država.

Primer Austrije

U Austriji se Uredba eIDAS o elektroničkoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektroničke transakcije na unutrašnjem tržištu primenjuje putem Zakona o potpisima i uslugama poverenja (SVG, Federalni list Zakon br. 50/2016) i putem rešenja koja su doneta na osnovu ovog zakona.

Nadzorni organ u skladu sa članom 12. Zakona br. 50/2016, je Telekom-Control-Kommission (TKK) koji nadzire sve pružaoce usluga poverenja (TSPs) koji su osnovani u

Austriji. Od TSP-a se zahteva da budu u skladu sa zahtevima koji su utvrđeni u Uredbi eIDAS. Usklađenost sa ovim zahtevima proverava se od strane TKK u skladu sa članovima od 12. do 15. Zakona br. 50/2016, na svom putu TKK pomaže Austrijski regulatorni organ za prenos i telekomunikaciju (RTR).

RTR-u je poverena odgovornost vođenja „liste poverenja“ kao što je utvrđeno u članu 22. Uredbe eIDAS (član 14. stav 1, Zakona br. 50/2016). Lista Poverenja sadrži informacije o svim TSP koji su kvalifikovani i osnovani u Austriji i o poverenim uslugama koje pružaju ovi TSP. TSP koji nisu kvalifikovani svrstavaju se u listu na zahtev. RTR stavlja listu poverenja zainteresovanoj javnosti na raspolaganje u vidu liste koja je mašinski čitljiva, posebno u obliku XML na osnovu ETSI standarda TS 119 612 V2.1.1.

Lista se ažurira nakon svake izmene i u svakom slučaju, svakih šest meseci.

Lista poverenja sadrži informacije u vezi pružaoca kvalifikovanih usluga poverenja i kvalitetnih usluga poverenja koje oni pružaju, u skladu sa relevantnim odredbama koje su utvrđene u Uredbi eIDAS.

Prekogranična upotreba elektronskih potpisa je olakšana na osnovu Odluke komisije 2009/707/KE od 16. oktobra 2009. godine, koja je utvrdila obavezu za države članice da vode i objavljuju listu poverenja sa informacijama koje se odnose na pružaoce sertifikovanih usluga koji izdaju javne kvalifikovane sertifikate u skladu sa Direktivom 1999/93/EC, Evropskog parlamenta i Saveta od 13. decembra 1999. godine o okviru zajednice za elektronske potpise koje nadziru / akredituju države članice. Trenutna lista poverenja je nastavak liste poverenja koja je nastala na osnovu odluke 2009/757/EC.

Radi potvrđivanja podataka verifikacije pečata, koji odgovaraju sa podacima izrade pečata koji se koriste od strane RTR za potpisivanje liste poverenja Austrije, RTR koristi pouzdanu javnu infrastrukturu koja se zasniva na politiku sertifikacije RTR i Deklaraciji prakse sertifikovanja; ovi dokumenti se odnose na Deklaraciju o praksi sertifikovanja nadzornog organa.

Poglavlje 3

Svrhe i ciljevi

Svrha

Ciljevi koji se žele postići su povećanje sigurnosti kod elektronskih transakcija, obezbeđivanjem zajedničke osnove za sigurnu elektronsku interakciju između građana, biznisa i javnih organa, povećavanjem efikasnosti javnih i privatnih online usluga i elektronske trgovina u Republici Kosovo. Stvaranje pouzdane online sredine garantujući pouzdanost elektronskih transakcija, predstavlja jedan od preduslova za razvoj digitalne ekonomije. Digitalna ekonomija donosi postojeće ekonomske i socijalne dobiti zasnovane na modernim online uslugama i brze internetske veze.

Ova politika ima za cilj stvaranje pravnog okvira za elektronsku identifikaciju, elektronske pečate, usluge elektronske dostave i autentifikacije internet stranica u Republici Kosovo.

Ciljevi

Ova politika će stvoriti uslove za sigurnu elektronsku identifikaciju, autentifikaciju, online pristup prekograničnim uslugama kao i primenu pravila za stavljanje u funkciju jedinstvenog režima za međusobno priznavanje elektronske identifikacije među državama koje primenjuju eIDAS.

Implementacija ove politike ima za cilj postizanje sledećih ciljeva.

- Recipročno priznavanje različitih sistema eIDs između država (identifikovane šeme za elektronsku identifikaciju)
- Recipročno priznavanje kvaliteta usluga poverenja
- Efikasna međunarodna sigurnost tokom interakcije usluga
- Obezbeđivanje pristupa uslugama poverenja za korisnike sa ograničenim sposobnostima
- Usklađivanje nadzora na nacionalnom i regionalnom nivou kvaliteta pružalaca usluga poverenje i njihovih usluga, lakši nadzor pružaoca usluga poverenja (ad hoc mere)
- Uspostavljanje liste poverenja (za kvalitet pouzdanih usluga) na osnovu znaka poverenja EU.

- Poboljšanje zaštite podataka i minimiziranje mnogih ličnih podataka od strane pružaoca usluga
- Postizanje tehnološke fleksibilnosti i neutralnosti putem pravnih akata

Radi postizanja ovih ciljeva, predviđeno je ispunjavanje sledećih ciljeva:

- Izgradnja poverenja javnosti u sigurnost digitalnih transakcija i podsticanje građana i biznisa da što više koriste elektronske potpise, demonstrirajući njihovu prednost za pojedince i biznise.
- Uklanjanje postojećih prekograničnih prepreka elektronske identifikacije između država korisnika eIDs za autentifikaciju, barem za javne usluge što je i jedna od glavnih ciljeva ove Uredbe.

Poglavlje 4

Opcije:

Opcija 1: Opcija status quo (bez ikakvih promena)

Trenutni pravni okvir u oblasti informacionog društva, odnosno Zakon br. 04/L-94 o uslugama informatičnog društva, posebno Poglavlja XII – XIII koja se odnose na elektronske potpise, nisu naišli na željenu primenu uglavnom zbog objektivnih prepreka, kao što su: fragmentirano digitalno tržište, nedostatak interakcije, porast kibernetičkog kriminala, nedostatak poverenja kod pruženih usluga putem interneta i recipročno priznavanje elektronske identifikacije.

Prema tome, sa očuvanjem ovakvog stanje i postojećeg zakona, biće očuvan i negativan uticaj na biznise, institucije i pojedince koji se potencijalno bave elektronskim transakcijama i predstavlja gubitak mogućnosti za razvoj digitalne, konkurentne i integrisane ekonomije.

Svako kašnjenje u transponovanju Uredbe eIDAS, stvorice prepreke kompanijama u razmišljanju i planiranju o tome koje se procesi rada mogu izabrati, koje će se nove opcije koristiti i koji će se novi modeli poslovanje uzeti u obzir, što podrazumeva gubitak novih mogućnosti za digitalizaciju i predstavlja opasnost za značajnu stagnaciju na tržištu.

Šta više postojeći zakon je bio zasnovan na ranije Direktive EU o elektronskim potpisima, a koji nikada nije uspeo da dostigne svoju implementaciju i korišćenje širom Evrope, uključujući i Kosovo.

Opcija status quo bi istovremeno značila i odlaganje harmonizacije zakonodavstva na Kosovu sa zakonodavstvom EU u okviru oblasti informacionog društva.

Opcija 2: Promena postojeće politike – donošenje novog zakona o elektronskoj identifikaciji

Snažno se preporučuje da sadašnje stanje bude poboljšano donošenjem „Zakona o elektronskoj identifikaciji i usluga poverenja u vezi sa elektronskim transakcijama“, kojim bi se uspostavio neophodan zakonski okvir za sigurnu elektronsku identifikaciju i autentifikaciju internet stranica Republike Kosovo. Ovaj zakon bi važio za usluge poverenja, na poseban način za elektronske transakcije, kao i za šeme elektronske identifikacije.

Donošenjem posebnog i sveobuhvatnog zakona, bile bi ispunjene trenutne potrebe za dopunom zakonodavstva a ujedno bi bili dopunjeni i nedostaci koji su se pojavili u postojećem zakonu, a takođe bi se obezbedio pristup koje ostaje otvoren za inovacije.

Za izradu i za nadgledanje primene ovog zakona je odgovoran MER, i njega će primenjivati sve strane (državni organi, biznisi, pojedinci i sve fizičke i pravne osobe) koje su direktno ili indirektno uključeni u usluge poverenja koje se odnose na elektronske transakcije, kao i na šeme za elektronsku identifikaciju. Ovaj zakon neće biti obavezan da se primenjuje za pružanje usluga poverenja korišćenih isključivo u zatvorenim sistemima, koje proizilaze iz nacionalnog zakonodavstva ili sporazuma između određene grupe učesnika.

Šta će zakon sadržavati?

Zakon će sadržavati sve neophodne odredbe koje će omogućiti transponovanje i prilagođavanje kosovskim uslovima i Uredbe EU br. 910/2014 o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu.

Ovo uključuje definisanje sledećih glavnih tačaka:

- “Sigurna elektronska identifikacija”, gde će biti utvrđeno šta je sigurna elektronska identifikacija, njegova pravna valjanost i subjekti koji izdaju sigurna sredstva za obavljanje ove identifikacije. Takođe će biti navedeni uslovi o procedurama za sigurnu elektronsku identifikaciju, kao i regulisanje uslova za početnu identifikaciju imaoca sredstava sigurne elektronske identifikacije i sadržaj elektronskih sertifikata na kojima se zasniva ova identifikacija.
- “Usluge poverenja i nadležni organ“, gde će se utvrditi subjekti na koje pada odgovornost i teret iskušenja, u slučaju nanete štete bili kom fizičkom ili pravnom licu. Takođe će se odrediti organ koji je odgovoran za nadgledanje ovog nacrta zakona, način kontrole, registracije i prestanka delatnosti pružaoca kvalifikovanih usluga poverenja, od strane nadležnog organa.

- “Pružaoци usluga poverenja”, gde će biti utvrđeni uslovi za početak obavljanja kvalifikovanih aktivnosti usluga poverenja, postupak davanja statusa “kvalifikovan” pružaoциma usluga poverenja i proizvoda koji oni nude, mere bezbednosti koje ovi pružaoци usluga moraju preduzeti prilikom obavljanja svoje aktivnosti i način izveštavanja pred nadležnim organom.
- “Elektronski pečati”, gde će se utvrditi šta je elektronski pečat i njegova pravna validnost, elektronski sertifikati na koje se oni zasnivaju, kriterijumi i tehničke specifikacije koje mora ispuniti oprema koja izrađuje ove pečate.
- “Usluga elektronskog emitovanja”, gde će biti utvrđeno šta je usluga elektronskog emitovanja (podataka) i njihova pravna validnost. Takođe će se utvrditi tehnički kriterijumi koje mora ispuniti neka usluga elektronskog emitovanja da bi bila sertifikovana kao kvalifikovana usluga elektronskog emitovanja.
- “Autentifikacija internet stranica”, gde će biti utvrđeni kriterijumi i tehničke specifikacije koje treba da ispuni neki elektronski sertifikat koji se izdaje nekom serveru internatske stranice. Sertifikat za autentifikaciju internet stranica omogućava identifikaciju subjekta koji poseduje internet stranicu na način kojim se garantuje njegov stvarni identitet kako bi se izbegle mogućnosti zloupotreba i prevara građana ili biznisa koji koriste online usluge koje nudi ta internet stranica.
- “Pravna odgovornost”, gde će se utvrditi pravne obaveze i odgovornosti pružaoца usluga poverenja koje imaju prema korisnicima i trećim licima, materijalne i finansijske garancije koje oni moraju ispuniti, kao i obaveze koje proizilaze kada se prekide obavljanje njihove delatnosti. Takođe će biti navedeno organizovanje testiranja koje vrši usklađivanje tehničkih standarda za pružaoce usluga.
- “Administrativne mere”, gde će se odrediti administrativne mere koje preduzima organ prema pružaoциma usluga poverenja, u slučaju kada se utvrde povrede ili neispunjavanje dužnosti utvrđenih ovim nacrtom zakona tokom obavljanja njihove dužnosti, kao i žalbeni postupci na odluke organa.

Ministarstvo ekonomskog razvoja, osim uključivanja glavnih učesnika zainteresovanih strana (kao što su: RAEPK, PUK-MF, CBK, ARBK-MTI, ACR -MUP, AUI, itd.), u procesu izrade nacrtu zakona, planira i da iskoristi i tehnička pomoć TAIEX-a, koji se u prošlosti pokazao kao veoma efikasan instrument u izradi nacrtu zakona iz oblasti elektronske komunikacije i informacionog društva.

Opcija 3: Promena postojećeg pristupa sprovođenju

Treća opcija se ne može sprovesti pošto postojeće politike (postojeći Zakon o uslugama informatičkog društva), sada nije u trendu i pokazao se kao neefikasan i u samoj Evropskoj uniji. U praksama EU su primenjeni različiti pristupi za prevazilaženje prepreka, problema i nejasnoća koje su se pojavile a koje su uticale na ne funkcionisanje ili na neefikasnost primene elektronskog potpisa (e-signature) na elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu. Ukazala se kao neophodna potreba za donošenje Uredbe EU o eIDAS, kako bi bile prevaziđene nastale prepreke. Stoga je isto i za Kosovo uzaludan i bezvredan pokušaj da se promeni pristup, jer primena elektronske identifikacije i usluge poverenja za elektronske transakcije vredi samo ako je u skladu sa Uredbom eIDAS i može se primeniti i za elektronsku identifikaciju i usluge poverenja za elektronske transakcije i na tržištu EU i šire.

Poglavlje 5

Kratak pogled opcija

U nastavku predstavljamo tabelu sa rezimiranim opcijama:

Kratak pregled opcija			
Glavne karakteristike	Opcija 1	Opcija 2	Opcija 3
Glavne karakteristike opcije	Status quo	Izrada Zakona o elektronskoj identifikaciji i usluga poverenja za elektronske transakcije	Promena postojećeg pristupa
Segment stanovništva /sektor/ciljani region	Sve strane koje su direktno ili indirektno uključene (državni orani, biznisi, pojedinci i sva fizička i pravna lica) u uslugama poverenja za elektronske transakcije kao i u šemama za elektronsku identifikaciju na celom Kosovu.	Sve strane koje su direktno ili indirektno uključene (državni orani, biznisi, pojedinci i sva fizička i pravna lica) u uslugama poverenja za elektronske transakcije kao i u šemama za elektronsku identifikaciju na celom Kosovu.	Sve strane koje su direktno ili indirektno uključene (državni orani, biznisi, pojedinci i sva fizička i pravna lica) u uslugama poverenja za elektronske transakcije kao i u šemama za elektronsku identifikaciju na

			celom Kosovu.
<i>Karakteristike sprovođenja – ko je odgovoran – resor Vlade (koji), privatni sektor, građani</i>		MER, nacionalni organ za elektronsko sertifikovanje – osnovan u okviru MER-a, kvalifikovani pružaoci usluga poverenja i organi za testiranje i potvrdu.	
<i>Upravljanje ili sprovođenje programa ili usluge</i>	N/A	MER, nacionalni organ za elektronsko sertifikovanje – osnovan unutar MER-a	N/A
<i>Zakoni, podzakonski akti, izmene i dopune postojećih zakona, kao i sprovođenje i kazne</i>	Zakon br. 04/L-094 o uslugama informacionog društva	Dopuna pravnog okvira Informacionog društva „Zakon o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije“, koji će transponovati Uredbu br. 910/2014 o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije na unutrašnjem tržištu.	Zakon br. 04/L-094 o uslugama informacionog društva
<i>Ekonomске stimulacije ili nestimulacije - subvencije ili takse</i>	N/A	N/A	N/A
<i>Kampanje za edukaciju i komunikaciju</i>	-	Biće potrebna kampanja za podizanje svesti	-
<i>Uputstva</i>		Nakon usvajanja zakona može postojati potreba	

	-	za izradom podzakonskih akata	-
<i>Vremenski rokovi - kada stupa na snagu opcija</i>	-	2018/19	-

Poglavlje 6

Analiza opcija

Koristi

Uredba eIDAS predstavlja osnovu digitalnog tržišta i obezbeđuje pravni i organizacioni kadar za usluge poverenja za elektronske transakcije što se smatra i kao prvi konkretan korak u pravcu funkcionalizacije jednog ujedinjenog digitalnog tržišta, koji omogućava nove transakcije i interakcije među državama koje primenjuju Uredbu eIDAS i šire.

Transponovanje ove Uredbe u naše domaće zakonodavstvo i njena primena će pružiti mogućnosti za:

- Korišćenje nacionalnih elektronskih šema elektronske identifikacije i usluga poverenja (npr. elektronskog potpisa, elektronskog pečata, vremenskog pečata, dostava pošiljki u elektronskoj formi i autentifikacija na internetu za građane, biznise i javnu upravu radi pristupa javnim uslugama drugih država koje imaju na raspolaganju korišćenje eIDAS ili za upravljanje elektronskim transakcijama.
- Integracija na unutrašnje evropsko tržište za usluge poverenja: elektronske potpise, elektronske pečate, elektronske vremenske pečate, usluge elektronske distribucije i autentifikacije na internetu, obezbeđivanje mogućnosti da se operiše i preko granica i da imaju isti pravni status.

Sprovođenje odredaba ove Uredbe što uključuje jedinstvenu elektronsku identifikaciju i stroge mere nadzora, stvorice mogućnosti za izgradnju poverenja u usluge i pomoći će klijentima u korišćenju elektronskih potpisa tokom potvrđivanja svojih transakcija.

Obezbeđivanje sjedinjenosti i povećanje korišćenja prekograničnih digitalnih transakcija između različitih država, osiguraće prostiranje na sve zemlje EU i šire.

Osim obezbeđivanja gore navedenih mogućnosti, ova Uredba tretira i standarde za elektronski potpis, vremenske pečate, elektronske pečate i druge dokaze overe, uključujući elektronsku sertifikaciju i registrovane usluge koje omogućavaju elektronskim transakcijama jednak pravni status sa transakcijama koje su vršene putem hartije.

Transponovanje ove Uredbe u poseban zakon ima za cilj rešavanje problema koji proizilaze iz dinamičnog razvoja informativne tehnologije i komunikacije, kako bi mogle da se iskoriste prednosti i olakšice koje se nude kako bi se pratio korak u razvoju i napretku koji je orjentisan ka digitalnoj ekonomiji koja je konkurentna i integrisana sa zemljama EU, kao jedan od prioriteta vlade.

Dakle, kao prednost proširenja mogućnosti pristupa digitalnoj tehnologiji, stvara pogodniji ambijent za inovativni razvoj, nove poslovne modele, nove i poboljšane proizvode i usluge, lakši pristup međunarodnim tržištima, čime se povećava konkurentnost i fleksibilnost u ekonomiji, povećavajući produktivnost za biznise i ruralnu zajednicu, kao i pružanje sveobuhvatnijih ekonomskih mogućnosti i za žene i za manjine.

Koristi od opcije 1: (Status quo) –

Opcija održavanja postojećeg stanja ne predviđa postizanje neke koristi. Pravni okvir na snazi nije dovoljan za postizanje ciljeva za stvaranje povoljnijih uslova za razvoj e-biznisa i pružanje pravne sigurnosti za povećanje pouzdanosti elektronskih transakcija.

Opcija statusa quo ujedno predstavlja stagnaciju u procesu evropskih integracija, Uredba UE br. 910/2014 je usvojena 23. jula 2014. godine i u potpunosti se primenjuje u zemljama članicama EU od 1. jula 2016. godine. Kosovo ima za cilj integraciju u EU i transpozicija Uredbe predstavlja neophodan korak za napredak u procesu integracija.

Prednosti opcije 2: Izrada Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije

Druga opcija omogućava definisanje neophodnog pravnog okvira za sigurnu elektronsku identifikaciju, elektronske pečate, usluge elektronskog prenosa i emitovanja i autentifikaciju internet stranica u Republici Kosovo.

Ciljevi koji se žele postići primenom druge opcije su povećanje sigurnosti elektronskih transakcija, obezbeđivanjem zajedničke osnove za sigurnu elektronsku interakciju među građanima, biznisima i javnih organa, poboljšanjem efikasnosti javnih i privatnih online usluga i elektronske trgovine u Republici Kosovo.

Korišćenje sigurnih elektronskih sredstava će omogućiti javnom i privatnom sektoru elektronsku identifikaciju i autentifikaciju portala javnih usluga.

Glavni problemi koji ometaju građane da koriste prednosti jednog ujedinjenog digitalnog tržišta i prekograničnih digitalnih usluga, smatraju se preprekama koje ugrožavaju njihova prava, zbog toga zahtevaju rešenje. Prednost ove Uredbe je u pružanju mogućnosti za tretiranje pitanja kroz integraciju pravila elektronskog potpisa u Uredbi eIDAS.

Transponovanjem Uredbe eIDAS i njena primena, predviđaju se koristi u mnogim oblastima i u mnogim aspektima:

- Građani će imati mogućnost da obavljaju sigurne prekogranične elektronske transakcije i u potpunosti će imati koristi od svojih prava sa svim zemljama, počev od upisa na neki strani univerzitet sve do pristupa elektronskim zdravstvenim podacima.
- Građani će prilikom kretanja u nekoj drugoj zemlji imati mogućnost da upravljaju svojim registrima i svim drugih administrativnim podacima na internetu, čime će na taj način smanjiti broj dokumenata koji bi nosili u obliku hartija;
- Biznisi će imati dobiti od smanjenja birokratije ili online učešće u raznim ponudama, posebno MVP. Dobiti za biznise mogu biti velike, kao rezultat smanjenja ukupnih troškova;
- Zabrinutost za sigurnost i bezbednost će se smanjiti s obzirom da građani i biznisi mogu da koriste svoje nacionalne eID za pristup internetskim uslugama;
- Vladine usluge će postati fleksibilnije i prikladnije kao u privatnom sektoru;
- Javne uprave će štedeti novac poreskih obveznika kroz smanjenje administrativnog opterećenja i biće u stanju da pruže bolje i efikasnije usluge uz bolje iskustvo za korisnike;
- Prednosti za životnu sredinu će se uvećati kao rezultat smanjenja korišćenja i prenosa hartije, koja se zamenjuje sa upotrebom novih tehnologija koje su se pojavile još od 1999. godine (kao što su kretanje ili potpis putem cloud-a).

Prednosti opcije 3

Opcija za menjanje samo postojećeg pristupa i neispunjavanja postojećeg zakonskog okvira, ne predviđa postizanje neke dobiti. Postojeći pravi okvir nije dovoljan za ostvarivanje ciljeva za stvaranje povoljnih uslova za razvoj e-biznisa i pružanje pravne sigurnosti za povećanje pouzdanosti elektronskih transakcija. Zbog toga će Kosovo biti izolovano iz digitalnog svijeta i odlagati će se ekonomski i društveni razvoj iza razvijenih zemalja i zemalja u regionu.

Negativne posledice opcije 1 (Status Quo)

Nastavljanje postojećeg stanja može negativno uticati zbog nestvaranja povoljnijih zakonskih uslova i okruženja u skladu sa svetskim trendovima, kako bi se omogućio razvoj e-biznisa i pružanja garancija za pravnu/zakonsku sigurnost za povećanje pouzdanosti elektronskih transakcija, pri čemu bi kao posledica toga Kosovo zaostalo za razvijenim zemljama i zemljama u regionu.

Negativne posledice za drugu opciju

Nema negativnih posledica.

Negativne posledice za treću opciju

Isto kao i prva opcija *status quo*, i opcija promene pristupa sprovođenju postojećih politika negativno bi uticala zbog nestvaranja povoljnijih zakonskih uslova i ambijenta, u skladu sa svetskim trendovima, kako bi se omogućio razvoj e-biznisa i pružanja garancija za pravnu/zakonsku sigurnost za povećanje pouzdanosti elektronskih transakcija, pošto se pokazalo i iz iskustva zemalja EU da problem nije u pristupu implementacije postojećih politika (postojeći zakon) već bi dopuna ove politike novim zakonom transponovalo Uredbu eIDAS.

Distributivno dejstvo

Donošenje Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije, imaće uticaj na sve sektore u ekonomskom razvoju, uključujući javnu administraciju, vladine usluge, biznise, građane itd.

Aspekti koje pokriva Uredba eIDAS pružaju mnogo šire prostiranje u primeni, što pokriva skoro čitav lanac poverenja uključujući potpise, validnost, vreme overe i potpisa, čineći ga veoma pogodnim za distribuciju raznih portabala pregledača i sa pametnih telefona. U teritorijalnom smislu će uticaj biti sveobuhvatan – na celom Kosovu.

Štaviše, ovo će imati prenosno dejstvo i na sve stanovnike i druge privredne sektore omogućavajući povećanje ekonomske i socijalne stabilnosti zasnovane na modernim onlajn uslugama. Svim stanovnicima i privatnom i javnom sektoru se mora pružiti mogućnost da budu deo digitalne ekonomije. Biznisi iz svih sektora i različitih veličina će ostvariti koristi od usluga proširenja pristupa, kroz povećanje produktivnosti, omogućavajući lakši pristup novim tržištima i razvoj novih poslovnih modela uz poboljšanje konkurentne sposobnosti.

Troškovi

Tabela ispod sadrži godišnje troškove usluga za sprovođenje zakona:

<i>Kategorije troškova</i>	<i>Stvarni troškovi u prošloj godini</i>	<i>Budžet za ovu godinu</i>	<i>SOR za narednu godinu</i>
<i>Budžet Ministarstva: (unesite svaku vrstu troškova) ukupan budžet Ministarstva, uključujući kapitalne troškove i robu i usluge, plate i dnevnice i eksproprijacije</i> <i>Plate i dnevnice</i> <i>Roba i usluge</i> <i>Komunalni troškovi</i> <i>Subvencije i transferi</i> <i>Kapitalni troškovi</i>			
<i>Drugi budžeti: (unesite svaku vrstu troškova)</i> <i>Finansiranje od pozajmica, roba i usluge i kapitalni troškovi</i>			
<i>Finansiranje od strane donatora, iz stavke roba i usluge i plate i dnevnice, kao i kapitalne investicije</i>			
<i>Direktni troškovi od Ministarstva finansija</i>			

Kratak pregled procene finansijskog uticaja				
	(000 evra)			
	Tekuća godina	Godina 2	Godina 3	Godina 4
Opcija 1				
Neto razlika u raspodeli troškova				
Neto razlika u ostvarivanju prihoda				
Očekivano finansiranje od strane donatora				
Opcija 2				
Neto razlika u raspodeli troškova				
Neto razlika u ostvarivanju prihoda				
Očekivano finansiranje od strane donatora				
Opcija 3				
Neto razlika u raspodeli troškova				
Neto razlika u ostvarivanju prihoda				
Očekivano finansiranje od strane donatora				

Poglavlje 7

Konsultacije

Proces konsultacija za izradu ovog koncept-dokumenta vodio se na dva nivoa: interne konsultacije i spoljne konsultacije.

Proces konsultacija za izradu ovog koncept-dokumenta je inicijalno razvijen u okviru ministarstva, ali i sa predstavnicima drugih zainteresovanih strana i sa vanjski eksperti TAIEX-a.

Dana, 5-6 septembra 2016. godine, MER je uz podršku TAIEX-a organizovao dvodnevnu radionicu na kojoj je razmatrano zakonodavstvo EU koje se odnosi na elektronsku identifikaciju i usluge poverenja za elektronske transakcije.

Cilj ove radionice je bio pružanje saveta i razmena iskustva od strane angažovanih stručnjaka o načinu transponovanja Uredbe eIDAS u nacionalno zakonodavstvo kao i obezbeđivanje smernica o specifičnim aktivnostima koje se moraju preduzeti za primenu Uredbe eIDAS.

U radionici su učestvovali i predstavnici drugih zainteresovanih strana kao što su: (AUI, MTI, ACR-MUP, PAK, RAEPK, CBK, KOITK, itd.), koji su kroz pitanja, diskusije i pokrenute probleme, potvrdili neophodnu potrebu za dopunom zakonodavstva u oblasti koju pokriva Uredba eIDAS.

Opšti zaključak svih diskusija vođenih tokom dva dana radionice, bila je potreba za preduzimanje akcije od strane MER-a za izradu koncept dokumenta za pokretanje procesa transponovanja Uredbe eIDAS.

Poglavlje 8

Poređenje opcija

Opcija 1, Status Quo (bez ikakvih promena), u slučaju da se ne izradi nova politika o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije, sasvim je sigurno da neće biti neke značajne promene ili napretka u razvoju e-biznisa niti pružanja pravne/zakonske sigurnosti koja bi povećala pouzdanost elektronskih transakcija prema građanima, biznisima i državnih institucija kao potencijalnih pružaoca i korisnika.

Opcija *status quo* ujedno predstavlja stagnaciju u procesu evropskih integracija. Kosovo ima za cilj integraciju u EU i transponovanje Uredbe eIDAS predstavlja neophodan korak ka napretku u procesu integracija.

Opcija 2, Donošenje zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije.– putem kojeg će biti definisan potreban pravni okvir o sigurnoj elektronskoj identifikaciji, elektronskih pečata, usluga elektronskog emitovanja i autentifikacije internet stranica, što će za rezultat imati povećanu sigurnost elektronskih transakcija, stvoriće ujedinjenu bazu za sigurnu interakciju među građanima, biznisima i javnih organa, uz povećanje efikasnosti online javnih i privatnih usluga i elektronske trgovine.

Glavni problemi koji onemogućavaju građane da koriste prednosti jednog ujedinjenog digitalnog tržišta i prekograničnih digitalnih usluga, smatraju se preprekama koje ugrožavaju njihova prava, zbog toga zahtevaju rešenje. Prednost ove Uredbe je u pružanju mogućnosti za tretiranje pitanja kroz integraciju pravila elektronskog potpisa u Uredbu eIDAS.

Uredba eIDAS (njeno transponovanje) predstavlja osnovu zajedničkog digitalnog tržišta i smatra se prvim korakom ka funkcionalizaciji jednog zajedničkog digitalnog tržišta, ona omogućava nove transakcije i interakcije između država koje primenjuju Uredbu eIDAS.

Transponovanje ove Uredbe u naše domaće zakonodavstvo i njena primena će stvoriti mogućnost za:

- Korišćenje nacionalnih šema elektronske identifikacije i uslugama poverenja (npr elektronskog potpisa, elektronskog pečata, vremenskog pečata, distribuciju pošiljaka u elektronskom obliku, i autentifikaciju interneta za građane, biznise i javne uprave za pristup javnih usluga drugih država kojima je na raspolaganu korišćenje eIDAS ili za upravljanje elektronskim transakcijama.
- Integracija na unutrašnje evropsko tržište za elektronske usluge poverenja: elektronskog potpisa, elektronskog pečata, vremenskog pečata, uslugama elektronske distribucije i autentifikaciju interneta, stvaranje mogućnosti da mogu da rade preko granica i da imaju isti pravni status.

Opcija 3. Promena postojećeg pristupa u primeni – održavnje postojeće politike i promena samo postojećeg pristupa primene, neće doneti nikakvo poboljšanje stanja u smislu razvoja e-biznisa i povećanja pouzdanosti elektronskih transakcija, pošto se to pokazalo na osnovu mnogih praksi zemalja EU koje su zbog toga usvojile Uredbu br. 910/2014 od eIDAS kao zamenu i dopunu direktive br. 1999/93/EC o elektronskom potpisu.

Poglavlje 9

Preporuka

Na osnovu sveobuhvatne analize važećeg zakonskog okvira o uslugama informacionog društva a naročito elektronskog potpisa, imajući u vidu vladine prioritete u vezi sa elektronskim razvojem, odnosno sektora koji su značajno uticali na ekonomski razvoj, kao što je sektor informativne tehnologije i komunikacija, vladi se preporučuje da usvoji Opciju br. 2 koja je predstavljena u ovom koncept dokumentu, odnosno da se pokrenu procedure za izradu novog Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije, kao i usvajanje podzakonskih akata za sprovođenje ovog Zakona.

Ministarstvo ekonomskog razvoja će ovaj koncept dokument dostaviti Vladi najkasnije do decembra 2017. godine na razmatranje i usvajanje. Nakon usvajanja ovog koncept dokumenta, Ministarstvo za ekonomski razvoj će započeti proces izrade Zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije, u skladu sa relevantnim Pravilnikom o izradi normativnih akata i pravnim uslugama.

Ministarstvo ekonomskog razvoja planira da predmetni Nacrt zakona dostaviti vladi na usvajanje do perioda K4 2018.

Poglavlje 10

Komunikacija

Ministarstvo ekonomskog razvoja će biti fokusirano na komunikaciju ove politike o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije, sa organima javne uprave, ali i sa širom javnošću u pružanju informacija u vezi sa detaljima procesa izrade Nacrta zakona o elektronskoj identifikaciji i uslugama poverenja za elektronske transakcije, kroz otvoreni proces komunikacije i razmene informacija, uzimajući u obzir sve predloge različitih relevantnih aktera, konsultacije sa ekspertima iz određene oblasti, kao i konsultacije sa civilnim društvom.

Komunikacija će se omogućiti kroz različite forme, kao što su: sveobuhvatni sastanci i zasebni sastanci sa zainteresovanim grupama, publikacije na zvaničnom sajtu MER-a, zatim putem platforme za javne konsultacije, pisanih i elektronskih medija, organizacije okruglih stolova i javnih skupova, itd.